

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXXXIV

Нови Сад, јун 2012

Књига 72

Број 6

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ

Срђан Радуловић

Застарелост и други слични правни институти / 395

Мр Милица Ковачевић

Одговорност малолетних учинилаца кривичних дела / 411

РАСПРАВЕ

Др Тамаш Корхец

Осврт на правни оквир и праксу електронског управљања / 419

Др Зоран Илкић

Накнада нематеријалне штете проузроковане телесним повређивањем или нарушавањем здравља / 429

СУДСКА ПРАКСА

Драган У. Калаба

Одлуке судске праксе / 442

САОПШТЕЊА

Са седнице Управног одбора Адвокатске коморе Војводине / 455

*Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК” Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н ј е
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом.*

CONTENTS

ARTICLES

- Srdan Radulović** Statute of Limitation and Other
Similar Legal Concepts / 395
- Milica Kovačević LL. M.** The Responsibility of Juvenile
Delinquents / 411

DISCUSSIONS

- Tamaš Korhec Ph. D.** Review of the Legal Framework
and Practice of the Electronic
Management / 419
- Zoran Ilkić Ph. D.** The Compensation of Immaterial
Damage Caused by Injury / 429

CASE LAW

- Dragan U. Kalaba** Case Law / 442

NOTICES

- From the meeting of Vojvodina Bar Association Board of Directors / 455

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

Основана 1921. у Новом Саду

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Косџа Мајински (1928–1932), др Никола Николић (1933–1936), др Василије Сџанковић (1936), др Славко М. Ђирић (1937), Владимир К. Хаџи (1937–1941), Милорад Бојић (1952–1972), Сава Савић (1973–1987), Мирослав Здјелар (1987–1994), др Слободан Бељански (1994–2004)

Уређивачки одбор

Др ЈАНКО КУБИЊЕЦ

главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

Др Енике Веџ, адвокат у Новом Саду, Милан Добросављеџ, адвокат у Новом Саду, др Жељко Фајфрић, адвокат у Шиду, др Славен Бачић, адвокат у Суботици, мр Вукица Мидоровић, адвокат у Кикинди

Технички уредник

Јелица Недић

Адреса Уредништва
21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1
Телефон: 021/521-235; факс: 021/529-459
e-mail: panonija@eunet.rs
Рукописи се не враћају.

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Ч А С О П И С З А П Р А В Н У Т Е О Р И Ј У И П Р А К С У

Година LXXXIV

Нови Сад, јун 2012

Књига 72

Број 6

Ч Л А Н Ц И

UDC 340.142:347.439

Срђан Радуловић,

докторант на Правном факултету Универзитета у Приштини

ЗАСТАРЕЛОСТ И ДРУГИ СЛИЧНИ ПРАВНИ ИНСТИТУТИ*

САЖЕТАК: Иако је институт застарелости вишеструко обрађиван, како у нашој, тако и у светској литератури, у вези са њим остала су отворена нека, можемо рећи суштинска питања. То је примарни разлог зашто се у покушају разликовања застарелости од других сличних института наилази на тешкоће. Имајући у виду теоријски значај њиховог правилног разликовања, али и практичне импликације у вези са тим, овај рад смо „резервисали” за улазак у оне најфиније детаље у вези са том проблематиком. Користећи се предностима аналитичке методе, створили смо основ за компарацију застарелости са одржајем, преклузијом, противречним вршењем права и правима ограниченог трајања.

Кључне речи: застарелост, одржај, преклузија, вршење права *contra factum proprium*, права ограниченог трајања, правна дејства застарелости, злоупотреба права

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Развијајући хипотезе своје чувене теорије релативитета, Ајнштајн је у тренутку надахнућа констатовао да се у моменту „Великог праска” десило нешто дивно са временом – оно, време, почело је да постоји. Од тог

* Рад примљен: 21. 01. 2012. године.

тренутка, до данас, сва дешавања у природи имају свој временски оквир и под његовим су утицајем, те не треба да изненади лаичка, уметничка и, свакако, научна фасцинираност временом као појавом.

Јасно је да се претходна констатација односи, у првом реду, на природне појаве, но ни друштвене појаве нису имуне на утицај времена. Правна теорија је дала свој огроман допринос потврди ове тезе, у првом реду доказујући да и право као регулатор друштвеног понашања има свој временски оквир и да је подложно његовом утицају, а истовремено одбацујући статички концепт права по коме је право у потпуности одвојено од времена.¹ Поједини аутори² чак, свесни прожетости права временом, радо говоре о својеврсној „темпорализацији” права.

Да ови и слични ставови нису претерани и без основа потврђују бројни примери. Тако, протеком се времена стиче пословна, деликтна, радна, тестаментарна, консулативна способност, ствара се услов за проглашење несталог лица за умрло, време је потребно за ступање закона на снагу (*vacatio legis*), а протеком времена се једно фактичко стање може претворити у правно. Ту идеју на прави начин, са дозом поетике, изражава реченица: „Некад се временска димензија важења права мери столећима, некада деценијама, понекад данима (чак и минутима код астрономског рачунања времена – *ирим. С. Р.*), а изузетно правни пропис може бити упућен, као каквим времепловом, у прошлост и тада говоримо о ретроактивности правних прописа.”³

Посматрајући литературу која се овом проблематиком подробније бави, приметимо једну заједничку особеност – већ столећима, ниједна анализа утицаја времена на право не мимоилази застарелост као правни институт. Ово из разлога што управо овај правни институт, иако је протек времена „тек” једна од правних чињеница на којој почива, одражава на прави начин сву моћ времена и немогућност чак и права да се одупре његовом утицају.

Изненађујуће је, међутим, да су у вези са овим правним институтом, и поред његовог дугог историјата, отворена нека суштинска питања. Услед тога суочавамо се са хроничним неразликовањем овог од неких других, у одређеној мери сличних, правних института и то на свим нивоима бављења правом. Управо нас је овај поражавајући податак навео да овај

¹ Видети: Ђорић, Д.: *Право у времену и време у праву*, Гласник адвокатске коморе Војводине, бр. 9, 2005, стр. 445.

² Видети: Симоновић, И., *Рокови у грађанском праву*, Приступ правосуђу – инструменти за имплементацију европских стандарда у правни систем Републике Србије, Тематски зборник радова, Књ. 3, Ниш, 2009, стр. 181.

³ Видети: Антић, О.: *Време и право*, Правни живот, бр. 14, Београд, 2009, стр. 246.

рад „резервишемо” за разматрање односа застарелости са неким другим правним институтима.

Ради што потпунијег излагања, у првом смо делу рада дали сажет приказ о застарелости и њеним правним особинама. То је, правним жаргоном речено, „претходно питање”. Претресање овог питања је предуслов да бисмо се у другом делу рада позабавили односом са неким, по нама, сродним правним институтима. Не желећи да останемо на површним сличностима и разликама које се дају уочити са највишег нивоа апстракције, послужили смо се предностима аналитичке методе како бисмо резличите правне институте „рашчланили”, а онда на свим нивоима компарирали, уз неизоставну примену мисаоне методе моделовања.

1. ПОЈАМ И ПРАВНА ДЕЈСТВА ЗАСТАРЕЛОСТИ

1.1. Појам застарелости

Имајући у виду мноштво критеријума – историјат, присуство у свим областима права, улогу, а пре свега безизузетну прихваћеност у свим модерним правним порецима, као једног од најзначајнијих правних института данашњице са правом можемо издвојити застарелост. Ако домашај овог института сузимо на терен грађанског права⁴, застарелост ћемо одредити као ограничење у (не)вршењу права које наступа уколико се по протеклу одређеног времена у коме поверилац није вршио своје право, иако је био у прилици да га врши, дужник позове на њу. Када застарелост наступи, манифестује се у виду немогућности принудног остваривања грађанског субјективног права.

У понуђеној дефиницији застарелости пажњу некако највише привлачи термин „ограничење у (не)вршењу права”. Наиме, дефиниција указује, најједноставније речено, да се под претњом застарелости титулар права приморава да врши своје субјективно право. Ово је тренутак када ћемо се запитати, није ли начело *Nemo iure suo uti cogitur*, према којем нико не може бити принуђен на вршење свог субјективног права, једно од основних у грађанском праву? Јесте. Лице које има одређено грађан-

---

⁴ Нужно је да то учинимо јер у другим областима или гранама права у чињенични скуп означен као застарелост не улази и воља као битан елемент. Тако када, примера ради, у кривичном праву говоримо о застарелости кривичног гоњења или извршења кривичних санкција, битан је само протек времена, а не поставља се питање воље лица против којег се поступак води да се застарелост (не) примени (видети: Кривични Законик (у даљем тексту КЗ РС), *Сл. гласник РС*, бр. 85/05, 88/05-испр., 107/05-испр., 72/09, 111/09, чл. 103–108).

ско субјективно право само одлучује да ли ће то право вршити и, сем у ретким изузецима, нико га на то не може принудити⁵. То је нешто што је у крајњој линији природно јер је субјективно право признато ради остварења одређених, претежно приватних, интереса титулара и гарантује му одређену правну власт. У складу са тим, уколико титулар оцени да нема интереса за вршењем истог, он га и не мора вршити.

Каже се, међутим, да сва права теже својој реализацији и докле год се она врше на редован начин, нема ни повода за „новим“ правилима, то јест мешањем законодавца.⁶ Природа релативних (облигационих) права то у потпуности потврђује. Тако уколико се деси да једно лице не врши своје субјективно право релативног карактера дуже време, за другу страну која у односу на титулара има обавезу, настаје неизвесност јер она не може са сигурношћу знати да ли је титулар остао при свом праву или је од њега евентуално одустао. У таквој би ситуацији дужник без временског ограничења морао да обезбеђује средства за потенцијално испуњење тражбених права поверилаца, што би његову економску слободу учинило битно „скученом“, каткад и само „голим словом на папиру“⁷.

Чини се као да је облигациони однос интерног карактера који делује *inter partes*. Каже се, у складу са тим, да се та неизвесност која постоји између дужника и повериоца не тиче других (*alios acta*), те да је друштво незаинтересовано за оно што се међу њима дешава. Но, правна сигурност, правна извесност и потреба да се правни односи, то јест права и обавезе из њих реализују благовремено, налажу да се постојећи несклад између правног и фактичког превазиђе.

Не сме се, дакле, дозволити да поменута неизвесност траје у недоглед. Да би се она елиминисала потребна је реакција законодавца. Од њега се очекује да „преломи“ и донесе одлуку да ли ће предност дати фактима или праву. У литератури која се бави овом проблематиком редовно се истиче да се под утицајем застарелости право „повија“ пред фактима по правилу *error comunis facit ius*⁸, али да ли је то заиста тако? У вези са тим постоји у правној теорији изузетно интересантна опсервација. Поједини аутори, наиме, тврде да се спор који постоји између права и факата овде

⁵ Детаљније о томе: Николић, Д., *Увод у сисџем зрађанског права*, Нови Сад, 2005, стр. 130.

⁶ У том смислу: Лапајне, С., *Zastaranje (po pravnih redih slovanskih drzav)*, Љубљана, 1933, стр. 3 (превод С. Р.); Шабић, А.: *Застарелост и појраживања*, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, 2006, стр. 414.

⁷ У том смислу: Мајер, Т., *Измене одредби о застаревању у НГЗ*, Анали Правног факултета у Београду, Београд, бр. 3–4, 2003, стр. 497.

⁸ У буквалном преводу: Општа заблуда ствара право. То значи да се оно што сви мисле узима за право, па макар то и не било тако.

не решава искључиво у корист факата, већ да постоји један вид „поравнања” између правног и фактичког, уз образложење да је право то које негира факте у једном одређеном времену, то јест у току рока застарелости, а да се по протеклу тог времена факту даје примат утолико што се право од тог тренутка повија пред њим.⁹ Зашто? Зато што друштво претендује да успостави контролу користећи се позитивним правом над консеквенцама до којих протек времена неминовно доводи.¹⁰

1.2. Правна дејства застарелости

У складу са раније поменутиим начелом аутономије воље, титулар субјективног права не само да сам одлучује да ли ће га вршити или не, већ и сам одлучује да ли ће затражити заштиту државе уколико његовом субјективном праву прети каква опасност.¹¹ Тако, титулар права које је повређено или угрожено, сем у ретким изузецима када је самозаштита дозвољена¹² или када суд *ex officio* покреће поступак,¹³ ради заштите свог права има се обратити суду као специјализованом државном органу за пружање правне заштите.

Уколико се титулар права одлучи да своје право заштити, поставља се питање на који ће начин он иницирати поступак пружања заштите. Средство које му у том случају стоји на располагању јесте тужба, као иницијална парнична радња која садржи захтев за пружањем правне заштите и доношењем пресуде одређене садржине.¹⁴

---

⁹ Чубински, А., *О застарелости у грађанском праву*, Београд, 1927.

¹⁰ У том смислу: Ђорић, Д., *циџ. дело*, стр. 443.

¹¹ Начело диспозитивности је једно од начела на коме почива наше грађанско процесно право. У складу са овим начелом титулар права сам одлучује да ли ће покренути поступак за заштиту свог повређеног или угроженог права и о чему ће се пред судом справљати (у том смислу: Станковић, Г., *Грађанско процесно право, свеска прва, Грађанско парнично процесно право*, Ниш, 2007, стр. 224 и даље). Сматрамо да је оно изведено из начела аутономије воље као ширег, то јест да је његов „дериват”.

¹² О самозаштити детаљније: Станковић, Г., *Право на самозаштити у судској пракси*, Зборник радова „Грађанска кодификација”, св. 3, Ниш, 2004, стр. 171–187; Станковић, Г.: *Самозаштити као облик грађанскоправне заштите*, Зборник радова „Грађанска кодификација”, св. 1, Ниш, 2002, стр. 235–249.

¹³ Иако је начело диспозитивности основно, оно није апсолутно већ се у нашем праву комбинује са начелом официјелности које отвара могућност покретања поступка по службеној дужности.

¹⁴ То је одређење тужбе у формалном смислу. Тужба се, такође, може одредити и у материјалном смислу. У материјалном смислу тужба није ништа друго до писмено, односно документ који садржи тужбу у формалном смислу. (Тако: Марковић, М., *Грађанско процесно право, Парнични посивуак*, књ. 1, св. 1, Београд, 1957, стр. 34–35.)

Стиче се утисак на основу овога да је тужба припадак уз субјективно право, односно његов „верни пратилац”. И старија правна теорија је резоновала у том маниру,¹⁵ но након што је процесна теорија у потпуности раздвојила право на тужбу од субјективног права,¹⁶ у материјалноправној теорији је одвајање субјективног права од тужбе и на њему утемељено схватање да „могућност утужења и принудног извршења чини типично, али не и нужно појмовно обележје тражбине”¹⁷ добило свој ослонац. Другим речима, поједина субјективна права не уживају судску заштиту, нити се могу касније принудно извршити. Таква се права називају натуралним, то јест природним облигацијама.

Идеја о постојању субјективних права која се не могу заштитити и остварити судским путем потиче из класичног доба римског права. До тада су сва субјективна права могла бити заштићена пред судом, јер правницима, и уопште људима тог времена није било појмљиво да неко право не ужива правну заштиту. Ипак, под утицајем грчке филозофије и природноправног учења, римски правници изградили су импозантну теорију о натуралним облигацијама (*obligationes naturales*) које се нису могле пред судом заштитити успешно, али ако би неко добровољно поступио у складу са обавезом из такве облигације, онда он није имао право на *condicio indebiti* јер он и није исплатио недуговано, већ оно што дугује.¹⁸

Модерна правна теорија није одбацила идеју о натуралним облигацијама. Штавише, под њеним је утицајем овај институт у својим безбројним варијацијама нашао места у правним актима широм Европе. Некада су се натуралним сматрале тражбине из послова које преузме роб, лице *alieni iuris*, недорасло лице (*impuber infantia maior*) без сагласности татора и слично,¹⁹ док данас као натуралне правни пореци посматрају тражбине из уговора о допуштеној игри и опклади, тражбине из уговора који нису склопљени у траженој доказној форми и, што је нама посебно битно, застареле тражбине.²⁰

¹⁵ Види: Лукић, Д. Р., *Теорија државе и права, Теорија права*, Београд, 1976, стр. 177.

¹⁶ Процесна је теорија учинила то на посредан начин кроз изградњу појма странке у процесном смислу према коме је странка оно лице које је подигло тужбу, без обзира да ли има субјективно право или не, истовремено одбацујући материјални концепт странке, према коме је странка могло да буде само лице које је титулар права.

¹⁷ Радишић, Ј., *Облигационо право*, Београд, 2004, стр. 47.

¹⁸ О томе детаљније: Перовић, С., *Натуралне облигације и моралне дужности*, Београд, 1969, стр. 14 и даље.

¹⁹ Види: Перовић, С., *цив. дело*, стр. 15–16.

²⁰ Види: Радишић, Ј., *цив. дело*, стр. 48.

Под утицајем застарелости се једно право, то јест једна тражбина, претвара у натуралну облигацију. Право, дакле, и даље постоји, али не може се заштитити судским путем. Ипак, у односу на остале натуралне облигације, застарела потраживања имају једну специфичност, а то је да су оне, да тако кажемо, само условно натуралне. Да ли ће се једна тражбина претворити у натуралну облигацију зависи од воље дужника да у поступку пред судом истакне приговор застарелости. Тек уколико дужник истакне поменути приговор, право је застарело и титулар права га не може уз помоћ државе принудити на испуњење обавезе. Оно, субјективно право, једном речју, постаје неутуживо,²¹ односно лишено правне санкције као разлике између правних и осталих друштвених односа.²² Оно, субјективно право, потпуно свесни строгости таквог изражавања, постаје „дегенерисано”.

Ова је констатација, ипак, у огромној мери ублажена правилом према коме уколико дужник и поред наступања застарелости испуни своју обавезу нема право на повраћај датог јер он и није исплатио недуговано. Поверилац јесте остао без могућности да принуди дужника на испуњење обавезе, но дужнику и даље остаје могућност да испуни своју обавезу уколико му то налаже савест. Наравно, нема ничег спорног у томе уколико дужник зна за наступелу застарелост, но сматра се да дужник нема право на повраћај датог ни када му чињеница застарелости није била позната.²³

2. ЗАСТАРЕЛОСТ И ДРУГИ СЛИЧНИ ПРАВНИ ИНСТИТУТИ

Иако се модерна логика и на њој базирана методологија одлучно противе негативном дефинисању, сматрамо да је при проучавању сложених појава, нарочито оних око чије дефиниције не постоји консензус, ради бољег разумевања потребно указати и на оно што та појава није. На основу претходног излагања закључићемо да је институт застарелости итекако

---

²¹ У нашој правној теорији неблагонаклоно се гледа на израз неутужива тражбина или право. Титулар права, објективно, и даље може подићи тужбу за заштиту права, иако је претходни захтев исте садржине одбијен због успешно искоришћеног приговора застарелости. Ипак, сматрамо да израз није потпуно неадекватан с обзиром да суд тужбу неће ни узети у разматрање, већ ће је у складу са начелом *ne bis in idem* одбацити без упуштања у мериторно одлучивање.

²² Перовић, С.: *Облигационо право*, Београд, 1976, стр. 31.

²³ Валтазар Богишић у чл. 589. Општег имовинског законика за Књажевину Црну Гору (у даљем тексту ОИЗ) изражава ту идеју на следећи начин: „Ко изврши какву дужност коју само савјест, част или благонравље изискује, погрешно мислећи да је дужан то учинити, као да је дуг који се судом наплатити може, није властан тражити да му се то што је дао поврати.” (Видети: Богишић, В.: *Општи имовински законик за књажевину Црну Гору и изабрана дјела*, Подгорица – Београд, 1998, стр. 184.)

сложен правни појам. Ако томе додамо чињеницу да се ни данас не прави јасна разлика између овог и неких других института, нужно је да укажемо на однос застарелости и других, условно речено, сличних појава.

2.1. Застарелост и одржај

Пратећи историјат института застарелости, као и нека законска решења, видећемо да се и данас неретко застарелост (у ужем смислу) и одржај подводе под исти „заједнички именитељ” – застарелост (у ширем смислу) и сматрају само његовом варијацијом. То све указује на непознавање суштинских разлика између ова два института које, иако у основи почивају на истој идеји – усаглашавању правног и фактичког протеком времена, не дозвољавају било какво апстраховање и извођење заједничког вишег појма.²⁴

Поред исте идеје на којој почивају, застарелост и одржај имају читав низ сличности и заједничких карактеристика. Неке од њих су: протек времена, право као објект, невршење права од стране титулара у одређеном периоду, постојање законом одређених рокова, могућност прекида или застоја протекла рока на која се примењују иста правила ЗОО РС,²⁵ иста правила о рачунању времена садржана у ЗОО РС,²⁶ прирачунавање (акцесија) времена протеклог у корист претходника...

На први поглед чини се бројне су сличности, па је утолико оправдано што се и данас у пракси каткад одржај назива застарелост, но ако „загребемо испод површине”, открићемо да су разлике много значајније. За застарелост и одржај нису битне њихове додирне тачке, већ оно што их суштински дели.²⁷ Свесни бројности разлика, у овом раду не претендујемо да их изложимо све, већ само оне које су по нама суштинске.

Прва и најзначајнија разлика између ова два института тиче се ефекта који производе. Наиме, иако је објект и једног и другог института исти

---

²⁴ Ако на тренутак оставимо по страни све до сада изнете мањкавости апстракције као научне методе, овакав вид апстраховања сматрамо крајње непрактичним због могуће терминолошке „збрке” која настаје давањем истог назива вишем и једном од нижих појмова. Тако никада не бисмо били сигурни шта неко подразумева под застарелост – застарелост у ужем или ширем смислу, с обзиром да је због рогобатности израза застарелост у ужем или ширем смислу, тешко очекивати да он не би био скраћиван и сведен само на застарелост, не само у свакодневном лаичком говору, него и у делима теоретичара, па чак и правним актима.

²⁵ Закон о облигационим односима (у даљем тексту ЗОО РС), *Сл. лист СФРЈ* бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 и *Сл. лист СРЈ* бр. 31/93.

²⁶ Видети: ЗОО РС, чл. 77.

²⁷ Месаровић, М. К.: *Застарелост, одржај и преклузивни рокови*, Бранич, бр. 2, Београд, 1991, стр. 48.

– субјективно право, застарелост утиче на смањење његовог друштвеног значаја, али не доводи и до његовог потпуног престанка, док одржај, са једне стране, доводи до губитка права за претходног титулара (претходни власник престаје то бити), а са друге, до стицања за новог (лице које се одређено време понашало као власник, то и постаје).

При том, у вези са претходном, али ипак као посебну разлику ваља истаћи и то да се застарелошћу право не преноси на оног у чију је корист застарелост установљена. Другим речима, онај у чију је корист застарелост установљена не стиче застарело право. Оно и даље остаје везано за дотадашњег титулара. Одржај, са друге стране, има друкчије дејство. Не само да титулар права престаје то бити, него то право стиче лице у чију је корист одржај установљен.

Из прве произлазе друге значајне разлике. Прва разлика тиче се објекта. Наиме, рекли смо да је објект и једног и другог института субјективно право, но анализирајући застаривост појединих субјективних права, дошли смо до закључка да су, по правилу, облигациона права та која застаревају, уз присутно мишљење да застаревају и службености као стварна права. Одржајем се, међутим, може стећи, поред права службености, и право својине, али не ниједно облигационо право, што даље јасно значи да поклапање у погледу објекта постоји само на нешто вишем нивоу апстракције.

С обзиром да се ефекти застарелости остварују код оних права код којих постоји индивидуализован однос, код којих се тачно зна ко има право, а ко обавезу, поверилац је увек у стању да спречи последице застарелости. Код одржаја, међутим, власник може изгубити своје право својине и онда када не зна где се и код кога налази његова ствар.

То даље значи да одржај наступа и кад је власник фактички спречен, односно у објективној немогућности да врши своје право. Са друге стране, код застарелости објективна немогућност вршења права доводи до обуставе тока застарелости.

За наступање и застарелости и одржаја потребан је протек времена, али док је код застарелости потребно да дужник изричито пристане на њене ефекте истицањем приговора застарелости, код одржаја се то не захтева. Код одржаја стицалац на ефекат одржаја пристаје конклюдентном радњом, то јест самим вршењем права својине у одређеном временском периоду.

Из потоње произлази и још једна разлика која се, да тако кажемо, тиче коначности оствареног ефекта. Наступањем застарелости, ефекти које је она произвела могу се анулирати практично једним потезом – испуњењем обавезе од стране обавезног лица. Стање настало наступањем одржаја, те на њему засновано стицање својине или права службености је дефинитивно и не може се на тај начин изменити.

2.2. Застарелост и преклузија

Преклузија постоји онда када закон под претњом губитка права, вршење истог или предузимање неке радње веже за одређени рок.²⁸ И код преклузије као и код застарелости имамо јасан утицај времена на право, но како је разликовање ова два института нужно,²⁹ сматрамо неопходним да укажемо на оне разлике због којих стављање знака једнакости између њих није могуће.³⁰

Примарна разлика тиче се објеката и ефеката ова два института. За објекат застарелости узели смо грађанска субјективна права која су по својој природи застарива, а објект преклузије је, по правилу, преображајно право, односно правна моћ. Таква различитост објекта чини довољан основ да говоримо о два потпуно различита института. Када томе додамо разлику у ефекту који на свој објект остварују застарелост и преклузија (застарелост „само” умањује друштвени значај права, а преклузија доводи до потпуног губитка правне моћи), постаје јасно зашто је и законодавац при нормирању правила ЗОО РС осетио потребу да ту различитост истакне.

У вези са ефектима и разликама које застарелост и преклузија производе значајно је поменути још једну разлику која се тиче коначности ефекта. Наиме, дужник који је испунио застарелу обавезу нема право на повраћај датог јер он није исплатио недуговано. На другој страни, ефекти које је протек преклузивног рока произвео могу се „санирати” уколико се тражи повраћај у пређашње стање.³¹

Овим смо путем дошли на терен рокова, те ваља искористити прилику и поменути да су рокови застарелости увек одређени законом, док су преклузивни рокови по правилу одређени законом. Бива, наиме, и то да су преклузивни рокови одређени од стране суда или пак од стране самих странака.³²

Даље, ефекти застарелости не наступају по аутоматизму протеком времена без обзира на сву пасивност титулара уколико лице које на основу тог права има конкретну обавезу не истакне приговор застарелости. Суд,

---

²⁸ У том смислу: Гамс, А., *Увод у грађанско право*, Општи део, Београд, 1967, стр. 228 и даље; Месаровић, М. К., *цив. дело*, стр. 49.

²⁹ Тумачењем одредби ЗОО РС доћи ћемо до закључка да законодавац стоји на истом становишту иако, истина, у самом закону не користи изразе као што су преклузија или преклузивни рок (видети: ЗОО РС, чл. 370).

³⁰ Врло је интересантно да се у нашој теорији преклузивни рокови каткад сматрају само (под)врстом рокова застарелости и да се они излажу након застарних рокова, такође, као (под)врсте рокова застарелости. Тако: Салма, Ј.: *Облигационо право*, Нови Сад, 2005, стр. 425–429.

³¹ Тако: Месаровић, М. К., *цив. дело*, стр. 49.

³² Видети: Радишић, Ј.: *цив. дело*, стр. 365.

значи, не води рачуна о протеку рока застарелости по службеној дужности, већ само по приговору странке. Са преклузијом је потпуно другачије. На протек преклузивних рокова у којем се једна радња могла предузети суд води рачуна *ex officio*, што је сасвим природно с обзиром на радикалније последице пасивности титулара.

Истицање радикалности последица преклузије никако не сматрамо претераним, нарочито у односу на последице застарелости. Не само да су последице преклузије радикалније у односу на последице застарелости, него и наступају у знатно краћем периоду. Отуда, с обзиром да су преклузивни рокови, махом, битно краћи и од најкраћег рока застарелости, радикалност преклузије долази до потпуног изражаја.³³

У вези са радикалношћу последица можемо додати да су оне нарочито изражене код материјалноправних преклузивних рокова, с обзиром да они истичу последњег дана рока без обзира да ли падају у недељу, на државни празник или неки други нерадни дан. Супротно је са процесноправним преклузивним роковима који истичу последњег дана осим уколико тај дан не пада на неки од дана кад суд не ради. Тада је последњи дан рока први наредни радни дан.³⁴

Законодавац, међутим, увек тежи да ублажи радикалност последица које један институт производи, а то нас доводи на терен једне од битнијих разлика између застарелости и преклузије. Последице застарелости у огромној мери ублажене су могућношћу прекида и застоја протекла рока застарелости. Обустава протекла преклузивних рокова није могућа ни у једном од ова два вида, али се ради ублажавања последица преклузије, користи институт *restitutio in integrum*, те се лицу које због оправданих разлога није било у прилици да употреби своју правну моћ, даје накнадна могућност да се њоме, најчешће у примереном року, користи.

2.3. Застарелост и вршење права *contra factum proprium*

Како би обезбедио услове за несметано и нормално одвијање друштвеног живота, законодавац при својој нормативној делатности тежи да границу између допуштеног и недопуштеног, то јест између права и не-

³³ Тиме никако не дирамо у оправданост таквих рокова и последица. Ако имамо у виду да се правним моћима грађанска субјективна права могу на најразличитије начине обликовати, природно је да законодавац рокове у којима се правне моћи могу вршити учини краћим и да предвиди да се протеком тих рокова правна моћ губи и дефинитивно, јер је неопходно да се правна неизвесност изазвана самим признавањем правне моћи отклони што пре.

³⁴ О томе видети код: Филиповић, К. А., *Застарелост и њено изражавање у судској и њојшљовној пракси*, Београд, 1999, стр. 26.

права, учини што јаснијом. У ту сврху неопходно је круг субјективних права појединаца, али и границе тих права, поставити што прецизније. Иако се у теорији права каже да објективно право поставља границе субјективних права самим одређењем,³⁵ дешава се неретко да границе субјективних права, без обзира на напоре које законодавац чини, не буду довољно прецизно одређене. Разлог томе је што законодавцу, између осталог, никако „на руку не иде” ни то што граница између права и неправга у оквиру грађанског права, па и приватног права уопште, није довољно оштра да се може изразити општом нормом.³⁶

Поменуће границе у оквиру грађанског права, дакле, не дају се увек поставити најпрецизније. Временом је постајало све јасније да се примена права не може одвијати по систему *fiat iustitia, pereat mundus*³⁷, те да индивидуалистички концепт вршења субјективних права³⁸ заснован на овом систему не одговара идејама на којима почива модерно право.³⁹ Као израз рекације на поменути концепт, кроз рад француских судова, те немачке и француске правне теорије, средином XIX века створен је институт забрање злоупотребе права.⁴⁰

³⁵ Лукић, Д. Р.: *цив. дело*, стр. 178.

³⁶ Са друге стране, врхунски принцип на коме почива, примера ради, кривично право је изражен у максими *nullum crimen, nulla poena sine lege*. У складу са овим начелом, као недопуштена санкционишу се само она понашања која су кривичним законима изричито забрањена. Другим речима, дозвољено је све што није забрањено изричито. Грађанско право, међутим, почива на другачијим принципима па у тој области и оно што није забрањено, може да не буде поштено (видети: ОИЗ, чл. 99).

³⁷ У слободном преводу – Применити право (правну норму), макар се свет срушио.

³⁸ Суштина овог концепта изражена је кроз максиму *qui iure suo utitur neminem laedit* (Ко своје право врши никоме не штети). Практично то значи да, уколико титулар права вршећи своје право некеме нанесе штету или му нашкоди на какав други начин, за ту штету неће одговорати уколико је при вршењу права остао у границама предвиђеним објективним правом. Поменута концепција показала се као изузетно опасна и неправедна јер пружа могућност да се без икаквих последица, са намером или без ње, другоме нанесе штета или учини каква друга неугодност, а све под паролем вршења свог права.

³⁹ Тиме је потврђено да правни субјекти вршећи неко своје субјективно право, иако теже да првенствено остваре своје индивидуалне циљеве, они, посредно барем, кроз вршење својих права, најчешће несвесни тога, остварују и одређену друштвену функцију. Основ за овакво тврђење налазимо у ставу: „Наша правна овлашћења нису апстрактна него имају једну социјалну вредност, па зато морају и да се остварују социјално [...]” – Марковић, М., *Злоупотреба људских права, Енциклопедија имовинског права и права удруженог рада*, Београд, 1978, том 3, стр. 1004 и даље.

⁴⁰ О историјату института детаљније: Водинелић, В. В., *Такозвана злоупотреба људских права*, Београд, 1997, стр. 48–55; Вукадиновић, Г., *Темељи забране злоупотребе људских права*, Зборник радова „Злоупотреба права”, Ниш, 1996, стр. 11; Ковачевић-Куштримовић, Р., *Домен примене начела забране злоупотребе људских права*, Зборник радова „Злоупотреба права”, Ниш, 1996, стр. 17 и даље; Лазич, М., *Злоупотреба људских својине у суседским односима*, Зборник радова „Злоупотреба права”, Ниш, 1996, стр. 111–117.

Невоља са проучавањем забране злоупотребе права, нарочито уколико пратимо његов однос са осталим институтима, јесте у томе што се овај институт јавља у више различитих облика. Готово сваки од ових облика злоупотребе права може се довести у везу барем са једним посебним институтом, при чему су, по правилу, ти институти вид конкретизације начела забране злоупотребе права.

У том контексту можемо посматрати и однос између вршења права *contra factum proprium* као облика злоупотребе права и застарелости. О овом облику злоупотребе права говоримо онда када се једно лице у једном тренутку понаша на један, а у неком доцнијем тренутку на други начин, дакле контрадикторно. Са том се контрадикторношћу срећемо у ситуацији када се титулар у једном тренутку понаша као да нема субјективно право или као да га неће вршити, да би се у неком другом, најчешће доцнијем тренутку одлучио да га ипак врши.

Није тешко приметити постојање сличности између ова два института, јер и код застарелости постоји контрадикторност у понашању титулара. То је разлог зашто бисмо могли рећи да правила о застарелости представљају тек вид конкретизације начела злоупотребе права.

Такво тврђење, међутим, никако не би било тачно из барем два разлога. Први разлог тиче се историјских чињеница које чине неоправданим такво виђење застарелости. Рекли смо пре да је институт забране злоупотребе права настао средином XIX века па, иако не знамо тачан тренутак настанка института застарелости, сумњамо да би се било ко усудио да тврди да је застарелост „млађа”. Самим тим, надаље, бесмислено је говорити о конкретизацији „млађег” института кроз правила која се тичу „старијег”.

Други разлог се тиче бројих разлика између застарелости и вршења права *contra factum proprium*, којима се наша теорија у великој мери позабавила.⁴¹ Разлике су тако бројне, да нема места посматрању застарелости као вида конкретизације начела забране злоупотребе права.

Према овом аутору, код застарелости је увек битан протек времена, а моменат почетка и дужина рока застарелости су увек унапред одређени и исти за исто право, уз увек присутну могућност обуставе тока застарелости. Код вршења права *contra factum proprium*, као што смо пре напоменули, протек времена није увек битан, штавише између два понашања титулара не мора постојати никаква временска дистанца. Уколико ипак између два контрадикторна понашања титулара постоји временска дистанца, битно је приметити да се не захтева увек исто време за исто право, те да ни почетак рока није одређен унапред, као и да не постоји могућност обуставе протеча рока ни у једном од два могућа облика.

⁴¹ Види: Водинелић, В. В., *цив. дело*, стр. 127–128.

Друга битна разлика тиче се објекта ова два института. Док се као предмет застарелости јављају нека облигациона и можда нека стварна права, предмет злоупотребе права контрадикторним понашањем могу бити сва грађанска субјективна права, сем личних која ми сматрамо, начелно, незлоупотребивим.

Даље, како би застарелост наступила, поред протека времена, потребно је и да је титулар права био пасиван, то јест да није вршио своје право. Код злоупотребе права делањем *contra factum proprium* титулар своје право може злоупотребити не само пасивним, него и активним невршењем права.⁴²

Најзад, разлика се тиче и ефеката које ова два института производе. Док застарелост доводи „само” до умањења друштвеног значаја права, злоупотреба права делањем *contra factum proprium* доводи до његовог губитка. То је и разлог зашто суд о застарелости води рачуна само по приговору странке, а о злоупотреби права по службеној дужности.

2.4. Застарелост и права ограниченог трајања

Грађанско право познаје једну врло занимљиву категорију субјективних права – права ограниченог трајања. Трајање ових права унапред је законом одређено и везано је најчешће за протек одређеног временског периода, то јест за одређени рок, а ређе за одређени услов. Ова права наступањем одређеног услова, то јест протеком рока престају да постоје јер законодавац налази да је то исправно.⁴³ Као школски пример таквог права у теорији се обично наводи ауторско право.⁴⁴ Ауторско право, тачније његова имовинска компонента, постоји за живота аутора и 70 година након његове смрти⁴⁵, а након тога престаје да постоји.⁴⁶

---

⁴² Иако конструкција активног невршења права делује контрадикторно на први поглед, могући су и у пракси чести такви случајеви невршења права. О њима више види: Водинелић, В. В., *цивил. дело*, стр. 26–43 и 90–94.

⁴³ Правима ограниченог трајања сматрају се ауторска и друга „интелектуална” права. Она су ограниченог трајања зато што се сматра да њихов објект никад не настаје као потпуно нов производ, већ се увек ослања, макар делом, на постојећа знања или културну баштину. Зато, када истекне време у којем она припадају творцу или његовим наследницима, она постају слободна и припадају културном фонду који ће у будућности бити инспирација будућим креативним снагама. Тако: Станковић, О. – Водинелић, В. В., *цивил. дело*, стр. 213.

⁴⁴ Одредбама Закона о ауторским и сродним правима, *Сл. гласник РС*, бр. 104/2009, (у даљем тексту ЗАСП РС), регулисана су субјективна права аутора поводом ауторског дела, при чему се ауторским делом сматра „оригинална духовна творевина аутора, изражена у одређеној форми [...]” (чл. 2, ст. 1).

⁴⁵ Видети ЗАСП РС, чл. 102, ст. 1. и 2.

⁴⁶ Као морална, неимовинска компонента овог особеног субјективног права, право ауторства је трајно.

Неке разлике између института застарелости права и права ограниченог трајања дају се назрети већ из оваквог најпростијег одређења. Верујемо да није тешко увидети разлику у објекту и ефектима ова два института. Док застарелост за објект има облигациона и нека стварна права, дотле се као објект права ограниченог трајања, по правилу, не јављају она права која су застарива.

Даље, разлика у ефекту да се назрети већ и из самог назива ових института – застарела права протеком времена губе на значају, али не нестају са правне сцене, а права ограниченог трајања временом престају да постоје. При том, ефекти застарелости не наступају самим протеком времена, него тек истицањем приговора застарелости, а права ограниченог трајања престају да постоје самим протеком времена.

У вези са протеком времена од изузетног је значаја знати да се протек тока рока застарелости под одређеним околностима може обуставити уколико одређене околности онемогућавају или отежавају остваривање права. Таква могућност код права ограниченог трајања не постоји. Протек рока се ни у којој варијанти и ни из ког разлога не обуставља.

3. УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Време је један од најзначајнијих креатора свеколике стварности. Стварност постоји у времену и под његовим је снажним утицајем. Оно је то које доприноси разумевању загонетног, каткад и непојмљивог, паралелно доприносећи остваривању универзалне правде. Тако и Владика Његош мудро примећује „вријеме је мајсторско решето”.

Чини се да ниједна правна, па ни друштвена појава уопште, не одражава ту „филтрирајућу” функцију времена као институт застарелости. Управо он омогућава да се једна, до тада нејасна ситуација расветли и разреши на најправичнији начин.

Наравно, да би овај правни институт ту своју сложену функцију успешно вршио, неопходно је да он буде на прави начин уређен законом. Законодавац, са друге стране, не може бити препуштен себи, већ му у том подухвату мора помоћи правна теорија. Минимум који се од правне теорије очекује, не само ради правилног нормирања, већ и ради што квалитетније обраде ове проблематике у универзитетској настави, јесте да се јасно укаже на разлике између застарелости и оних института са којима је студенти основних студија, али и угледни правни теоретичари, често мешају, каткад и поистовећују.

Овим радом желели смо, не да одговоримо на сва спорна питања, рад овог обима то ни не дозвољава, већ да дамо замајак правној теорији и иницирамо низ нових радова на ту тему, чврсто верујући да је то неопходно.

STATUTE OF LIMITATION AND OTHER SIMILAR LEGAL CONCEPTS

Srđan Radulović,

Ph. D. student at the Faculty of Law, University of Pristina

Summary

Biguet, one of the redactors of the French civil code, claims that there isn't a more useful institute than obsolescence. That this claim is not without its basis testifies the long history of the institute, as well as the fact that the institute of obsolescence is generally accepted in all modern legal orders. Why?

Obsolescence has a goal to, above all, establish the interrupted balance between the legal and the actual situation, and all this to secure the peace for the society, legal security and disciplin of legal subjects. Of course, in order for this legal institute to complete its complex function as it should, it is necessary for it to be regulated by law in a right way. The legislator, on the other side, cannot be left to himself, but has to receive help from the legal theory. The minimum which is expected from the legal theory, not only because of the right standards, but also because of the more qualitative processing of this problematic in the education in universities, is to clearly indicate the difference between the obsolescence and those institutes with which the students of the basic studies, but also prominent legal theorists, often get confused about, and even sometimes identify it.

The goal of this work is to, as much as possible, reveal this problematic. We think that for this purpose the most applying thing is to use the advantages of the analytical and comparative methods, because only that way we can expect that we will fully perceive, perhaps not every single one, but most certainly the most important details.

Key words: obsolescence, adverse possession, preclusion, working contra factum proprium, rights with limited duration, abuse of rights

Mr Milica Kovačević,
doktorant na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu

ODGOVORNOST MALOLETNIH UČINILACA KRIVIČNIH DELA*

SAŽETAK: U radu su sažeto razmotreni neki aspekti problema krivične odgovornosti maloletnih lica. Uočeno je da je osobenom tretiranju ovog pitanja posebno doprinelo izdvajanje pojma razbora, odnosno specifične maloletničke računljivosti, u drugoj polovini XVIII veka. Iz sadržine pojma razbora proizlazi da svesna i voljna komponenta računljivosti nisu istovetne kod maloletnih i punoletnih lica. Tako je krivica maloletnika dobila obrise posebne kategorije, jer je reč o odgovornosti lica koje se tek razvijaju i uče da suštinski razlikuju dobro od zla, što je potom izuzetno bitno uticalo na sankcionisanje njihovog kriminalnog ponašanja. Naime, i mere reagovanja na krivična dela maloletnih učinilaca moraju biti osobene, pa se stoga pre svega počinju primenjivati vaspitne mere, o čemu se takođe ukratko govori u radu.

Ključne reči: maloletni učinioci krivičnih dela, računljivost, krivica, vaspitne mere

U dalekoj prošlosti nije se uviđala razlika između odgovornosti za krivično delo koju snosi odrasla osoba, sa jedne, i maloletnik, sa druge strane. Ovakvo stanje stvari ne treba da nas osobito začuđuje ukoliko imamo u vidu da se pre mnogo vekova nedovoljno znalo o složenosti ljudske psihe uopšteno, te je utoliko manje postojala mogućnost da se ispravno razume način na koji se dete upušta u pojedina nedozvoljena ponašanja. Razvoj nauke i relativno nova istraživanja doprineli su uvažavanju stanovišta da maloletnike treba tretirati

---

* Rad primljen: 02. 02. 2012. godine.

rati na osoben način. Tako tek od početka XX veka možemo govoriti o suštinskom vrednovanju i uvažavanju posebnosti i potreba maloletnih prestupnika, jer se od tada uz represivne mere počinje primenjivati i set vaspitnih mera.¹ Do formiranja zasebnih sudova, odnosno drugih instanci, čija će nadležnost biti isključivo vođenje postupka protiv maloletnih učinilaca krivičnih dela, te do donošenja posebnih procesnih pravila za ovu kategoriju prestupnika dolazi znatno kasnije.

Ipak, i pored suštinskog nerazumevanja mehanizama koji utiču na pojavu maloletničke delinkvencije, pojedine ustupke u pogledu sankcionisanja kriminaliteta maloletnih lica poznavala su zakonodavstva mnogih država još od davnih dana, zapravo još od početaka formalizovane krivičnopravne reakcije. Ovo je posledica sasvim prirodne težnje da se napravi razlika u strogosti reagovanja spram odraslih lica i spram onih koji tek odrastaju. Tako je u rimskom Zakonu dvanaest tablica predviđena mogućnost blažeg kažnjavanja maloletnika za krivična dela javne krađe i oštećenje poljoprivrednih plodova.² U starom Rimu jedino deca uzrasta do 7 godina nisu mogla snositi nikakvu odgovornost za protivpravna dela, za decu starosti od 7 do 10 godina važila je oboriva pretpostavka o sposobnosti da shvate smisao nedozvoljenog ponašanja, dok su maloletnici uzrasta između 10 i 14 godina smatrani krivično odgovornim.³ Podela na navedene kategorije bila je relevantna tek utoliko što su maloletnici stariji od 7 godina, dakle oni koji se nisu smatrali decom, mogli biti kažnjeni drugačije u odnosu na odrasle ili nešto blaže.⁴

U doba kada se još ne uvažava činjenica da maloletnik nije u stanju da snosi odgovornost za svoje postupke jednako kao odrasla osoba, ili preciznije rečeno kada još nije bilo moguće objasniti razlike u funkcionisanju psihe deteta i odraslog, važno je pravilo da nezrelost i nedoraslost maloletnika nadomešćuje njegova „zločinačka volja” (*malitia supplet aetatem*), te da utoliko nema potrebe da krivičnopravni status maloletnika bude bitno drugačiji u odnosu na odrasla lica. Opisani status maloletni prestupnici će zadržati i tokom srednjeg veka. Tako germansko pravo iz tog doba samo decu do 7 godina sma-

---

¹ Tako: Z. Nikolić, *Savremena penologija*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2009, str. 86.

² Prema: S. Knežević, *Maloletničko krivično pravo*, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Nišu, Niš, 2010, str. 14.

³ Prema: Lj. Radulović, *Maloletničko krivično pravo*, Pravni fakultet u Beogradu, Beograd, 2010, str. 35.

⁴ Tako: O. Perić, N. Milošević, I. Stevanović, *Politika izricanja krivičnih sankcija prema maloletnicima*, Centar za mir i razvoj demokratije, Beograd, 2008, str. 13.

tra krivično neodgovornom, dok deca starosti između 7 i 12 godina mogu biti sankcionisana, s tim što se kazna ublažava.⁵

Dakle, tokom izuzetno dugog perioda krivičnopravne reakcije nije postojao poseban sistem sankcija za maloletne učinioce krivičnih dela, već su oni smatrani za prestupnike u procesu odrastanja, te su u tom smislu mogli računati tek na svojevrсну bolećivost onih koji su odlučivali o sankciji. Zakonodavac je uzimao u obzir jedino to što maloletnik još nije sasvim zreo, možda pre u fizičkom nego u duhovnom smislu. Jednostavno, u starom i srednjem veku nije bilo nikakvih preduslova za zasebno tretiranje maloletnika. Zapravo, nije se ulazilo u problematiku etiologije kriminaliteta ni u najelementarnijoj formi, stoga nije bilo moguće govoriti o nekakvoj različitoj uslovljenosti kriminaliteta maloletnih i punoletnih lica, pa je logično da nije bilo ni osnova za bitno drugačije kažnjavanje ove dve kategorije prestupnika za slične delikte. O navedenom slikovito svedoči i to što Dušanov zakonik, sačinjen 1349. i dopunjen 1354. godine, kao monumentalni spomenik srpske kulture i dokument koji je nesporno nadahnut značajnim humanim idejama, ne sadrži odredbe koje bi se ticale posebnog krivičnog sankcionisanja maloletnika.⁶

POJAVA INSTITUTA RAZBORA

Na izdvojeno tretiranje maloletnika kao subjekta krivičnog postupka i na poseban položaj maloletnog učinioca krivičnog dela posebno bitno je uticalo uvođenje instituta razbora. Ovaj institut se pojavljuje u drugoj polovini 18. veka i, veoma uprošćeno rečeno, predstavlja poseban oblik uračunljivosti koja se odnosi samo na maloletnike.⁷ Konačno je uočeno da postoje neke važne nepodudarnosti u funkcionisanju mentalnog aparata maloletne i punoletne osobe. Pre svega, došlo se do zaključka da se ne može tek tako poći od pretpostavke da je maloletnik sposoban da shvati značaj i smisao nedozvoljenog ponašanja. Dakle, iako pri ispitivanju krivice odrasle osobe za izvršeno krivično delo važi pretpostavka da ona jeste uračunljiva, to jest sposobna da shvati socijalni i vrednosni smisao određenih radnji i postupaka, te da potom voljno kontroliše sopstveno postupanje, u slučaju utvrđivanja krivice maloletnog učinioca krivičnog dela takva pretpostavka ne stoji.

---

⁵ Prema: D. Jovašević, *Položaj maloletnika u krivičnom pravu*, Pravni fakultet u Nišu, Niš, 2010, str. 36.

⁶ Tako: D. Jovašević, *op. cit.*, str. 39.

⁷ Tako: Lj. Radulović, *op. cit.*, str. 36.

Od ovog momenta uračunljivost maloletnika tvori zasebnu kategoriju u odnosu na uračunljivost punoletne osobe, a takva posebna maloletnička uračunljivost označava se terminom razbor. Prvi put se razbor u jednom zakonskom tekstu pominje u Toskanskom krivičnom zakoniku (*Codice Leopoldino*) iz 1786. godine.⁸ Sa pojavom razbora dolazi do revolucionarne promene, pa se sada prihvata tek pretpostavka da je maloletnik, kao i punoletno lice, sposoban da voljno kontroliše svoje postupke, s tim što više nema pozitivne pretpostavke u pogledu postojanja predispozicija za pravilno shvatanje smisla i značaja sopstvenih postupaka. Pravilno je uočeno da, s obzirom da maloletnik proživljava fazu duhovnog i telesnog razvoja, postoji mogućnost da on još nije dostigao nivo na kome jednako kao i odrasla osoba može da razlikuje dobro od zla, a ukoliko se u konkretnom slučaju ispostavi da takva sposobnost shvatanja nije postojala može se pristupiti isključivo izricanju i primeni kakve vaspitne mere, a ne i kažnjavanju.⁹

Institut razbora je bio od ogromnog uticaja za pravilnije shvatanje maloletničkog kriminaliteta, a svakako i za buduće svrsishodnije reagovanje spram maloletnih prestupnika. Naime, neretko maloletnik još uvek nije sposoban da barata moralnim kategorijama i da pravilno razume vrednosni aspekt određenih zbivanja. On se nepromišljeno i bez prethodnog sagledavanja i razumevanja posledica upušta u pojedine radnje, te se otuda njegova krivična odgovornost ne može poistovećivati sa krivicom odrasle osobe. Dok se kod punoletne osobe bez zadržke kreće od pretpostavke da je ona mentalno zdrava, odnosno da su svesna i voljna komponenta na zadovoljavajućem nivou, osim ukoliko neki očigledni pokazatelji ukazuju na to da to nije tako, te se od ove pretpostavke prelazi na ispitivanje toga da li je odrasla osoba bila svesna svog dela i želela njegovo izvršenje, odnosno na utvrđivanje krivice, kod maloletnika same po sebi ne stoje nikakve pretpostavke u pogledu njegove uračunljivosti. Otuda za lice koje nije prešlo zakonom predviđeni starosni cenzus prvo treba utvrditi da li je uopšte sposobno da shvati značaj krivičnog dela, pa se tek po dobijanju potvrdnog odgovora može pričati o bilo čemu drugom. Tako je institut razbora, otvorio put ka zasebnom položaju maloletnika kada je u pitanju krivična odgovornost, što je kasnije rezultiralo posebnim sistemom sankcija, pa na kraju i zasebnim sistemom maloletničkog krivičnog prava.

Međutim, ovim nisu otklonjene sve nejasnoće u vezi sa specifičnom odgovornošću maloletnih učinilaca krivičnih dela. Zapravo, definisani pojam razbora je vremenom morao poprimiti drugačiji sadržaj, jer je praksa ukazivala na to da se uračunljivost punoletne i maloletne osobe ne razlikuju uvek

---

⁸ Prema: Lj. Radulović, *op. cit.*, str. 36.

⁹ Lj. Radulović, *op. cit.*, str. 36.

i samo u intelektualnoj komponenti. Upravo obratno, maloletnik može dosegnuti visok nivo shvatanja smisla i vrednosti svojih postupaka, te sasvim dobro razlikovati ispravno od neispravnog, a da pri tome ipak nije u stanju da se samosavlada u situaciji kada se nađe pred izazovom kriminalnog ponašanja. Dakle, problem nije nužno u intelektualnoj, već veoma često u voljnoj komponenti maloletnikovog mentalnog sklopa. S obzirom da maloletnik prolazi kroz burnu fazu razvoja i adolescencije, kroz hormonski disbalans i nesrazmeru u razvijenosti duha i tela, jasno je da se problem može javiti upravo u sferi samokontrole. Stoga se uviđa da razbor možda ne bi trebalo da se svede samo na mogućnost shvatanja smisla i značaja preduzetih radnji i postupaka, već da bi on morao obuhvatati i kapacitet maloletnika da usmerava i kontroliše sopstvene postupke u skladu sa njihovim vrednosnim predznakom.

Prošireni pojam razbora svoje mesto našao je prvi put u Nacrtu Švajcarskog krivičnog zakonika iz 1893. godine, na koji je veoma uticao rad teoretičara Karla Stosa (*Carl Stooss*). Iz Švajcarske se ovaj uticaj tokom XX veka proširio i na mnoga druga evropska zakonodavstva.¹⁰ Stos među prvima ukazuje na nemogućnost maloletnika da, i pored razvijene intelektualne komponente ličnosti, sledi ono što mu razum govori.¹¹ Zahvaljujući švajcarskom teoretičaru razbor se konačno doživljava na eklektički način, pa se osim intelektualne u obzir uzima i voljna komponenta. Otuda se kasnije sve manje govori o razboru, a sve više o zrelosti, razvijenosti i sličnim pojmovima.¹²

Tako je uvođenjem razbora, kao instituta koji obuhvata specifičnu (ne)spособnost maloletnika da shvata i da se samokontroliše, otvoren put kreiranju osobenih sredstava krivičnogpravnog reagovanja na maloletničku delinkvenciju. Maloletnik kao neizgrađena ličnost mora biti u prilici da se osloni na pravni sistem koji uzima u obzir ovu činjenicu,¹³ i koji će mu stoga, pored prekora, ponuditi mere vaspitnog, edukativnog i uopšte zaštitnog karaktera. Takvog sistema ne bi bilo ni danas da se putem izdvajanja i postepenog definisanja pojma razbora nije počelo govoriti o tome da između krivične odgovornosti punoletnih i maloletnih lica postoje bitne razlike.

---

¹⁰ O ovome i detaljno o prirodi krivične odgovornosti maloletnika: D. Drakić, *O krivičnoj odgovornosti maloletnika*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Novi Sad, 2010.

¹¹ Prema: O. Perić, N. Milošević, I. Stevanović, *op. cit.*, str. 18.

¹² Tako: O. Perić, N. Milošević, I. Stevanović, *op. cit.*, str. 18.

¹³ O tome u: B. Cvjetko, „Pripremni kolokvij za XII međunarodni kongres AIDP-a o kaznenopravnoj odgovornosti maloletnika u nacionalnom i međunarodnom kaznenom pravu”, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 10, broj 1/2003, str. 230.

ODGOVORNOST MALOLETNIH UČINILACA KRIVIČNIH DELA U PRAVU SRBIJE

Srbija nije kasnila za najnovijim saznanjima na polju suzbijanja maloletničkog kriminaliteta. Tako je Kaznitelni zakonik za Knjaževstvo Srbiju iz 1860. godine predviđao krivičnu odgovornost maloletnika uzrasta između 12 i 16 godina, ali samo ukoliko se utvrdi da su delo učinili sa razborom, mada sam institut razbora u tekstu zakonika nije bio sadržinski određen. Stoga je ovo pitanje bilo prepušteno praktičarima i njihovom tumačenju, iako je u Srbiji u to doba malo sudija imalo formalno pravničko obrazovanje.¹⁴ Ipak, samo pominjanje razbora svedoči o tome da se ulazilo u izuzetno složenu i na nivou Evrope malo razjašnjenu problematiku maloletnikove sposobnosti da uopšte odgovara za krivično delo, odnosno da krivična odgovornost odraslih i maloletnih nije poistovećivana.

Što se tiče nekih od zakona koji su kasnije važili na teritoriji naše zemlje, i oni su se na osoben način osvrtnali na pitanje krivične odgovornosti maloletnih lica. Ipak, ovu problematiku pratila je izvesna nedorečenost koja je i danas prisutna,¹⁵ a u koju, usled obima ovog rada, nije moguće zalaziti. Pomenimo Krivični zakonik iz 1947. godine koji govori o pojmu duševne razvijenosti, kao preduslovu za kažnjavanje maloletnika, pri čemu vrsta i mera kazne zavise od stepena duševne razvijenosti koji je maloletnik dosegao.¹⁶ Najveće promene donosi Novela Krivičnog zakonika iz 1959. godine, gde se pod jakim uticajem postulata Pokreta društvene odbrane,¹⁷ faktički gubi podela na krivično odgovorne i krivično neodgovorne maloletnike, a stepen duševne razvijenosti maloletnika je pre svega od uticaja pri odabiru vaspitnih mera, koje se ističu u prvi plan kao osnovne sankcije za maloletnike.

Aktuelni Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnoj odgovornosti maloletnih lica (*Službeni glasnik RS*, broj 85/05, skraćeno: ZOMUKD) ne govori generalno o krivici maloletnog učinioca krivičnog dela. ZOMUKD, za razliku od Krivičnog zakonika (*Službeni glasnik RS*, broj 85/05 85/2005, 88/2005. – ispr., 107/2005. – ispr., 72/2009. i 111/2009), ne sadrži odredbe opšteg karaktera koje bi definisale kriterijume na osnovu kojih se utvrđuje da li je jedno lice krivo za izvršeni delikt, te da po tom osnovu može biti i sankcionisano. Ovakvo opredeljenje je sasvim u duhu zaštitničkog (*welfare*) modela na koji se u velikoj meri oslanja naše maloletničko krivično pravo, a koji polazi od toga da maloletnicima treba pružiti mere staranja, pomoći

¹⁴ Tako: Lj. Radulović, *op. cit.*, str. 37, 38.

¹⁵ Tako: D. Drakić, *op. cit.*, str. 51.

¹⁶ Prema: D. Drakić, *op. cit.*, str. 39.

¹⁷ Lj. Radulović, *op. cit.*, str. 40.

i zaštite, te da društvo u tom smislu pre ima obaveze, nego ovlašćenja da kažnjava maloletnika.

Ipak, pojam krivice se spominje, i to samo u čl. 28. ZOMUKD, kojim se određuje da je uslov za izricanje kazne maloletničkog zatvora visok stepen krivice starijeg maloletnika.

Pri izricanju vaspitnih mera govori se samo o pojmu zrelosti (čl. 12. ZOMUKD), gde se taj pojam pre može shvatiti u korelaciji sa sveukupnom mentalnom i telesnom razvijenošću maloletnika i njegovim potrebama za određenim vaspitnim uticajem koji će se vršiti kroz vaspitnu meru, nego sa pojmom razbora i njegovom voljnom i svesnom komponentom.

Tako bi se možda moglo reći da je pojam krivične odgovornosti maloletnika marginalizovan u našem pravu, osim kada je reč o kazni maloletničkog zatvora, te da je krivično delo (tačnije protivpravno ponašanje ukoliko je krivica isključena) simptom vaspitne zapuštenosti na koju treba reagovati pre svega u cilju zaštite interesa maloletnika i opšteg ineterasa, ali uz što manje primese represivnog delovanja.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Iako pojam razbora, odnosno osobene maloletničke uračunljivosti, danas nema ni približno onaj značaj koji je imao u trenutku svog prvog pojavljivanja na sceni krivičnopravne reakcije, njegov sveukupni uticaj i doprinos formiranju zasebnog maloletničkog krivičnog prava je nemerljiv.

Institut razbora poslužio je u prvom trenutku izdvojenom posmatranju maloletničke krivične odgovornosti u odnosu na krivicu punoletnih lica. Međutim, kako su se sve više uočavale nepomirljive razlike između krivice ove dve grupe lica, ispostavilo se da zapravo ne treba ni govoriti o krivici maloletnog lica u punom i pravom smislu te reči. Naime, ako u slučaju punoletnog lica ima smisla težnja da ono bude kažnjeno zato što se svojom slobodnom voljom i kao razumno biće opredelilo za zabranjeno ponašanje, u slučaju maloletnih lica takvo sankcionisanje je neretko potpuno neprimereno. Maloletnik je biće koje raste i čije se karakterne osobine tek formiraju, stoga na njega obično ne treba uticati penalnim merama, već ga usmeriti, obrazovati i edukovati kroz, otuda u današnjem maloletničkom krivičnom pravu najzastupljenije, vaspitne mere. Svakako, ne treba gubiti iz vida da osnov za primenu vaspitnih mera, a u retkim slučajevima i za primenu kazne maloletničkog zatvora, ipak jeste preduzimanje inkriminisanog ponašanja sa izvesnim stepenom shvatanja i htenja, jer u protivnom ne bi ni bilo reči o maloletničkom krivičnom pravu, već o nekim drugim sistemima staranja o maloletnim licima.

LITERATURA

- Drakić, D., *O krivičnoj odgovornosti maloletnika*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Novi Sad, 2010.
- Jovašević, D., *Položaj maloletnika u krivičnom pravu*, Pravni fakultet u Nišu, Niš, 2010.
- Knežević, S., *Maloletničko krivično pravo*, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Nišu, Niš, 2010.
- Perić, O., Milošević, N., Stevanović, I., *Politika izricanja krivičnih sankcija prema maloletnicima*, Centar za mir i razvoj demokratije, Beograd, 2008.
- Radulović, Lj., *Maloletničko krivično pravo*, Pravni fakultet u Beogradu, Beograd, 2010.

THE RESPONSIBILITY OF JUVENILE DELINQUENTS

Milica Kovačević LL. M.

Ph. D. student of the Faculty of Law, University of Belgrade

S u m m a r y

The paper discusses the problem of criminal responsibility of juvenile delinquents. In this sense, the notion of discernment, which emerged in the second half of the 18th century, is of vital essence. Conscious and voluntary components of accountability are not identical for juvenile delinquents and for adult individuals, which should also affect significantly the punishment. Criminal responsibility of juvenile delinquents is a special category, because juveniles are still developing and learning to distinguish good from evil. In that sense, in most cases corrective measures should be applied towards juvenile delinquents.

Keywords: juvenile delinquents, accountability, criminal responsibility, corrective measures.

Проф. др Тамаш Корхец,
ванредни професор Факултета за правне и пословне студије
„Др Лазар Вркатаћ”, Нови Сад

ОСВРТ НА ПРАВНИ ОКВИР И ПРАКСУ ЕЛЕКТРОНСКОГ УПРАВЉАЊА*

ПОЈАМ И ЗНАЧАЈ ЕЛЕКТРОНСКОГ УПРАВЉАЊА – е-управе

Убрзани развој информатичких и телекомуникационих технологија, продор ових технологија у све поре привредног, друштвеног и приватног живота, као и енормни развој глобалне мреже информација (интернета), незауостављиво и убрзано мењају наш свакодневни живот. У XXI веку информатичка писменост постаје услов успеха и опстанка на тржишту рада исто онолико колико је традиционална писменост била у XIX и нарочито у XX веку. Информатичка револуција је произвела нагле и значајне промене у појединим привредним гранама, од финансијских берзи, преко поштанских услуга до медија, тржишта филма, музике итд. Развој информатичких и телекомуникационих технологија је у значајној мери променио и делатност управе, односно начин вршења управне делатности. Под појмом *е-управа* или *е-управљање* према преовлађајућем схватању данас подразумевамо епохалне промене у погледу начина и квалитета управљања од стране државе применом информатичких технологија.¹ Поједноставље-

* Рад примљен: 18. 01. 2012. године.

¹ Patyi, András, Varga Zsolt, *Általános közigazgatási jog*, Dialog Campus, Budapest – Pécs, 2009, стр. 641.

но, појам *е-управљања* можемо одредити и тако да под њим подразумевамо широку и револуционарну примену модерне информатике у обављању послова управе.

С једне стране е-управа подразумева масован продор информатичке и телекомуникационе технологије у управну организацију која се огледа у променама у организацији управе, радним процесима, као и у средствима које користи управа. У економски развијеним земљама крајем XX века рачунари, унутрашње рачунарске мреже и различити софтвери постали су основна опрема, основно средство рада готово сваког службеника. У Републици Србији тај процес се убрзао тек на почетку XXI века. Ефикасност и економичност рада управе се у значајној мери може увећати коришћењем ових савремених информатичких средстава. Њиховом интерном применом постиже се већа стандардизација радних процеса, бржа обрада података, лакше стварање база података, њихово лакше коришћење, сигурнија и бржа комуникација међу управним органима и службеницима, бржа припрема и лакше издавање аката управе.

С друге стране, е-управљање значи и то да се мења обављање управних послова према правним и физичким лицима – да се омогућује електронско вршење управних послова. Данас у управно-правној науци преовлађује схватање да се управна делатност све мање састоји из пуког ауторитативног вршења власти и да све више представља остваривање општег, јавног интереса вршењем јавне службе – ауторитативним и неауторитативним актима и радњама подједнако. Према овом схватању управа све више врши услуге грађанима и све мање намеће своју вољу уз претњу принуде.² Ово је нарочито препознатљиво када управа на захтев странке одлучује о признавању неког њеног права, или када управа издаје јавну исправу која је потреба странци како би остварила неко право. У оквиру делатности управе е-управљање има посебан значај у стварима личног статуса. Начин пружања ових управних услуга се револуционарно мења (у земљама Европске уније је већ сада револуционарно промењено). Правним и физичким лицима је у све већој мери омогућено да остваре своја права преко управе и према управи посредством електронских мрежа, без физичког контакта са службеницима, без чекања у редовима пред шалтерима и разним канцеларијама, без трошења слободног времена, без хрпе папира и претходно прибављених докумената итд. Такође, е-управа омогућује интерактиван, партнерски однос између управе и грађана.

---

² Лиљић, С., Димитријевић, П., Марковић И., М., *Управно право*, Београд, 2006, стр. 30.

Пружањем електронских услуга од стране управе могуће је постићи следеће позитивне ефекте.

1. Смањују се трошкови управе – смањују се средства за канцеларијски материјал, смањује се број потребних службеника, смањује се потребан канцеларијски простор, то јест смањује се пореско оптерећење грађана.
2. Повећава се тачност у раду управе, пошто е-управа омогућује широку стандардизацију процеса рада уз ефикасну контролу квалитета рада.
3. Правна и физичка лица штеде време и новац због могућности да управне услуге користе из даљине, флексибилно, простим коришћењем сопственог рачунара.
4. Грађани имају много лакши приступ поузданим и тачним информацијама које су потребне за остваривање права.
5. Због стандардизације, неограниченог приступа и непостојања физичких контаката смањује се могућност корупције.
6. Могуће је изградити двосмерни, интерактивни партнерски однос између власти и грађана.³

Истовремено, потребно је указати на то да без обзира на очекиване позитивне ефекте, широка примена е-управе у пракси захтева значајне припреме и промене, како у информатичкој инфраструктури и управној организацији, тако и у управном праву и правном систему уопште. С једне стране, потребна су значајна улагања у информатичку инфраструктуру, информатичке мреже, како за потребе приватних субјеката, тако и у оквиру управне организације. Управну организацију је потребно технички опремити и стручно оспособити и обучити за широку употребу е-управљања, што захтева велика почетна буџетска издвајања, те велике организационе промене и подизање административних капацитета управе и кадрова. С друге стране, законима и другим прописима треба створити правне претпоставке и правне гаранције за е-управљање и генерално за електронско пословање у управи. Треба уредити материју електронских докумената, безбедности електронских докумената, заштиту и безбедност електронских података и електронске комуникације, оверу електронских докумената, електронски потпис – идентификацију корисника е-услуга. Према томе, е-управа се не може применити без значајних промена у правном систему уопште и посебно у области управног права.

---

³ Ануцојић, Драган, *Инијернеи и елекџронско њословање*, Прометеј, Нови Сад, 2008, стр. 207.

РАЗВОЈ е-управе У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

Европска унија је уложила значајне напоре и ресурсе у унификацију развоја е-управе у државама Европе. Органи Европске уније већ више од десет година покушавају да плански, стандардизовано и уравнотежено развијају е-управљање, односно е-услуге управе у државама чланицама. Све то се ради у склопу ширег развоја информационог друштва, с циљем одржавања конкурентности Европске уније у ери у којој привредни и свеукупни друштвени развој умногоме зависи од напретка у развоју и широкој примени информатичких и телекомуникационих технологија.

Први значајни кораци на овом плану урађени су у првој половини деведесетих година прошлог века прихватањем такозваног Бангемановог извештаја с насловом „О Европи и о глобалном информационом друштву”. Бангеманов извештај указао је на то да глобализација и појава нових информатичких технологија може довести до заостајања Европе у односу на конкуренте на другим континентима ако се не предузму плански развојни програми у тој области. Неколико година касније, Европска комисија израдила је и усвојила целовит стратешки документ „Акциони план е-Европа 2002”, састављен од десет програма, чији је циљ да убрзано развије информатичко друштво у Европској унији, а самим тим и укупни економски и друштвени развој. Један од програма овог акционог плана јесте развој е-управљања. Четири основна правца развоја е-управљања јесу:

- а) уређивање сарадње између органа држава чланица са органима Европске уније;
- б) увођење и ширење разних облика електронског пословања управе;
- в) омогућавање широког приступа информацијама у вези с јавним службама;
- г) увођење електронског потписа у пословање са управом.⁴

У погледу електронског пословања управе, односно у погледу електронског приступа управним услугама, „Акциони план е-Европа 2002” утврдио је и стандардизовао 20 типичних и распрострањених управних услуга које је потребно обезбедити и у електронској форми. Део тих електронских услуга остварује се према привредним друштвима и другим правним лицима, а други део према грађанима, физичким лицима.⁵ Осим

⁴ Пагуи, *supra* note 1, стр. 642.

⁵ Електронске услуге управе према правним лицима се означавају скраћеницом G2B (government to business, то јест управа према привреди), док се електронске услуге управе према физичким лицима означавају скраћеницом G2C (government to citizens, то јест управа према грађанима).

тога, акциони план утврдио је и стандарде за различите нивое развијености електронских услуга управе.

Први ниво електронске услуге: обезбеђују се основни подаци о управној услузи (потребни документи, начин и место предаје захтева, радно време итд.).

Други ниво електронске услуге: омогућује једносмерну интеракцију. Поред оног што је предвиђено на првом нивоу, омогућује се скидање образаца, испуњавање образаца електронским путем, евентуално и уз могућност електронске провере тачности испуњавања документа. Документа се и даље морају предати традиционалним путем и у традиционалној форми.

Трећи ниво електронске услуге: омогућује двосмерну интеракцију – електронски испуњени документи могу се проследити управи, односно захтев с документацијом може се пуноважно поднети електронским путем органу управе. Управни акт или јавна исправа издаје се на традиционалан начин, што важи и за плаћање такси и накнада.

Четврти ниво електронске услуге: потопуна он-лајн трансакција – управна услуга се у целости остварује електронским путем, од покретања поступка до издавања електронског појединачног акта, уз могућност плаћања такси и накнада такође електронским путем.

Према акционом плану, у погледу 20 наведених управних услуга, државе чланице требало је да до 31. децембра 2004. године обезбеде најмање 3. ниво електронских услога.

Након тога, Европска комисија је израдила „Акциони план е-Европа 2005” у чијем фокусу, поред програма е-управљања, јесу и програми е-образовање, е-здравство и е-бизнис. Нови акциони план је уз проширивање и развој електронских управних услуга из првобитног плана предвидео и нове планове. Тако је предвиђено да се свим органима управе обезбеди широки приступ интернету, електронски приступ јавним набавкама и значајно проширење приступа физичких лица електронским управним услугама. Ово последње зато што су електронске управне услуге до 2005. године махом користила привредна друштва, а само у веома ниском проценту физичка лица.

У следу акционих планова, Европска комисија је најновији усвојила крајем 2010. године: посебан „Акциони план е-управљања 2011–2015”. Овај стратешки документ утврдио је нову генерацију електронских управних услуга и предвиђа да се до 2015. године најмање 50% управних услуга физичких лица обави електронски, а у случају привредних друштава – најмање 80%.

ПРАВНИ ОКВИР е-управљања У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

– Опште напомене –

Развој е-управљања, поред развоја информатичке инфраструктуре и стручног оспособљавања кадрова, захтева и промену правног оквира који уређује делатност управе, односно управног права. Наиме, целокупан корпус правних прописа који је у XX веку уређивао пословање управе, управни поступак, канцеларијско пословање, рад и комуникацију са странкама, као и послове документовања у Србији, темељи се на писаној форми документа на хартији папира, на својеручном потпису, на гумираном печату и сувом жигу, на личном достављању поштанских писмена и поднесака и томе слично. У таквом правном окружењу, е-управљање и нарочито електронске услуге управе непримењиве су и правно неутемељене. Због тога, е-управљање захтева доношење нових закона и других прописа који обезбеђују пуноважност и правну снагу електронских докумената, електронску оверу докумената, укључујући електронски потпис, као и електронске комуникације и електронског достављања. У погледу стварања правних оквира за електронско управљање, различита је ситуација у интерном пословању управе и екстерном пословању управе, односно можемо разликовати е-управљање у оквиру органа управе и између разних органа управе и других државних органа с једне стране и е-управљање, односно електронске услуге управе према физичким и правним лицима с друге стране. Правно уређивање е-управљања посебно је значајно у овом другом случају. У последњих неколико година, у органима управе у Републици Србији извршена је значајна модернизација информатичких средстава која се пре свега односи на унутрашње пословање у виду информатичке подршке радних процеса и електронских база података. Неки од значајних примера су: електронски систем за израду и издавања личних карата и биометријских пасоша,⁶ јединствена електронска евиденција матичних књига,⁷ као и електронско пословање Владе АП Војводине „e-dokumentus”.⁸ Сви ти издвојени примери представљају е-управљање, односно примену модерних информатичких технологија у процесу рада управе, међутим, они су далеко од суштине е-управљања, односно од пружања е-услуга управе грађанима и правним лицима. Наиме, споменути примери не олакшавају приступ грађана управи, већ само повећавају ефикасност и економич-

⁶ Закон о путним исправама, *Службени гласник РС*, бр. 90/2007, 116/2008, 104/2009. и 76/2010, чл. 45, ст. 4.

⁷ Закон о матичним књигама, *Службени гласник РС*, бр. 20/2009, члан 33–35.

⁸ Пословник Владе Аутономне покрајине Војводине, *Службени лист АПВ*, бр. 22/2010, чл. 41.

ност рада управе. Нажалост, екстерни аспект е-управе и даље је веома неразвијен и нераспрострањен у Републици Србији, због, с једне стране неразвијености информатичког друштва у нашој земљи, а с друге стране због заостатка у прилагођавању управе новим могућностима, што је само делимично условљено скромним буџетским средствима. Важан корак у развијању е-управе у Републици Србији представља успостављање јединственог интерент портала од стране Управе за дигиталну агенду. Преко овог портала од средине 2011. године доступне су све електронске услуге управе које тренутно нуде различити ограни управе, јавне агенције у Републици Србији⁹. Важан услов развоју е-управљања јесте и правни оквир, који је такође неусаглашен и спорадичан. На овом месту ћемо указати на најважније прописе који уређују ову област у Србији.

ЕЛЕКТРОНСКИ ДОКУМЕНТИ

За електронско пословање управе, односно за е-управљење посебан значај има електронски документи, који представљају различите исправе и друга писмена сачињена у електронском облику. Наиме, замена документа на хартији – јавних исправа са штамбиљем, печатом, датумом, замена својеручно потписаних писмена, доставница, потврда о пријему са електронским документима који се шаљу и примају преко електронске мреже (интернета) електронском поштом, захтева правно уређивање одређених питања у вези са електронским документом.

Народна Скупштина је усвојила Закон о електронском документу тек 2009. године.¹⁰ Овим законом уређују се услови и начин поступања са електронским документом у правном промету, управним, судским и другим поступцима, као и права, обавезе и одговорности привредних друштава и других правних лица, предузетника и физичких лица, државних органа, органа територијалне аутономије и органа јединица локалне самоуправе и других имаоца јавних овлашћења у вези са овим документом.¹¹ Закон одређује појам електронског документа – електронски документ јесте скуп података састављен од слова, бројева, симбола, графичких, звучних и видео записа садржаних у поднеску, писмену, решењу, исправи или било ком другом акту који сачине правна и физичка лица или органи власти ради коришћења у правном промету или у управном, судском или

⁹ Види www.euprava.gov.rs, сајт је посећен 4. јануара 2012.

¹⁰ Закон о електронском документу, *Службени Гласник РС*, бр. 51/2009.

¹¹ *Ibid.*, чл. 1.

другом поступку пред органима власти, ако је електронски израђен, дигитализован, послат, примљен, сачуван или архивиран на електронском, магнетном, оптичком или другом медију.¹²

Закон у начелу изједначава пуноважност електронског и традиционалног документа, уз битна ограничења. Наиме, уколико је прописана обавезна писмена форма за пуноважност правног акта, правног посла или друге правне радње, електронски документ мора да буде потписан такозваним квалификованим електронским потписом, у складу са законом којим се уређује електронски потпис.¹³ Осим тога, закон наводи низ, пре свега грађанско-правних аката и послова код којих чак ни електронски документ са квалификованим електронским потписом није пуноважан, те ограничава употребу електронских документа када је законом прописана употреба својеручног потписа у документима на папиру или када је прописана овера својеручног потписа.¹⁴

Поднесак израђен као електронски документ физичка и правна лица (странке) достављају органима власти путем електронске поште на адресу електронске поште која је од стране органа власти одређена за пријем електронских поднесака или другим електронским путем, у складу са законом. Орган власти који је примио поднесак електронским путем, без одлагања, потврђује странци пријем поднеска.¹⁵ Поднесци, решења, исправе или било који други акти које сачине органи власти достављају се странкама, на њихов захтев, електронским путем.¹⁶ Ове електронски документе орган власти доставља странци на адресу електронске поште коју је сама странка одредила за пријем електронских докумената или посредством јавног поштанског оператора.

За е-управљање и пуноважну употребу електронских докумената у управним пословима посебан значај има такозвани временски жиг. Временски жиг је званично време придружено електронском документу или групи електронских докумената, којим се потврђује садржај електронског документа у то време, односно садржај сваког документа у групи.¹⁷ За издавање временског жига закон детаљно прописује услове које издавалац мора испуњавати. Издавалац временског жига дужан је да се пре почетка обављања послова издаваоца временског жига региструје код ми-

---

¹² *Ibid.*, чл. 2.

¹³ *Ibid.*, чл. 4, ст. 2.

¹⁴ *Ibid.*, чл. 4, ст. 3.

¹⁵ *Ibid.*, чл. 10, ст. 2.

¹⁶ *Ibid.*, чл. 10, ст. 3.

¹⁷ *Ibid.*, чл. 3, ст. 1.

нистарства надлежног за послове информационог друштва.¹⁸ Временски жиг садржи: идентификатор издаваоца временског жига; серијски број временског жига; време формирања временског жига; објекат за формирање временског жига; електронски потпис структуре података временског жига; идентификатор алгоритма за електронски потпис временског жига; идентификатор електронског сертификата путем кога се може верификовати електронски потпис временског жига.¹⁹

ЕЛЕКТРОНСКИ ПОТПИС

Већ приликом приказа развоја е-управљања у Европској унији, указано је на значај електронског потписа и квалификованог електронског потписа за електронско пословање управе и пружање е-услуга грађанима. Ова материја у Републици Србији је први пут регулисана Законом о електронском потпису крајем 2004. године.²⁰ Овим законом је уређена употреба електронског потписа у правним пословима и другим правним радњама, пословању, као и права, обавезе и одговорности у вези са електронским сертификатима.²¹ Закон одређује појам електронског потписа и квалификованог електронског потписа. Електронски потпис је скуп података у електронском облику, који су придружени или су логички повезани са електронским документом и који служе за идентификацију потписника, док је квалификовани електронски потпис, електронски потпис којим се поуздано гарантује идентитет потписника, интегритет електронских докумената и онемогућава накнадно порицање одговорности за њихов садржај, а који испуњава услове утврђене Законом о електронском потпису.²² Квалификовани електронски потпис мора да задовољи следеће услове:

1. искључиво је повезан с потписником;
2. недвосмислено идентификује потписника;
3. настаје коришћењем средстава којима потписник може самостално да управља и која су искључиво под надзором потписника;
4. директно је повезан с подацима на које се односи, на начин који недвосмислено омогућава увид у било коју измену изворних података;

---

¹⁸ *Ibid.*, чл. 15, ст. 1.

¹⁹ *Ibid.*, чл. 17.

²⁰ Закон о електронском потпису, *Службени гласник РС*, бр. 135/2004.

²¹ *Ibid.*, чл. 1, ст. 1.

²² *Ibid.*, чл. 2, ст. 1.

5. формиран је средствима за формирање квалификованог електронског потписа;
6. проверава се на основу квалификованог електронског сертификата потписника.²³

Закон уређује и правно дејство квалификованог електронског потписа: квалификовани електронски потпис у односу на податке у електронском облику има исто правно дејство и доказну снагу као и својеручни потпис, односно својеручни потпис и печат, у односу на податке у папирном облику.²⁴

Посебан значај за квалификовани електронски потпис има такозвани сертификат о електронском потпису, што представља електронску потврду којом се потврђује веза између података за проверу електронског потписа и идентитета потписника.²⁵ Електронске сертификате издаје сертификационо тело, то јест правно лице које другим правним и физичким лицима пружа услуге издавања електронских сертификата у вези са електронским потписом.²⁶

На основу горенаведеног може се закључити да су, након доношења Закона о електронском потпису и Закона о електронском документу, као и након доношења подзаконских прописа за њихово спровођење, у Републици Србији створени правни оквири за е-управљање, односно за појаву и ширење електронских услуга управе. Регистрована су и прва тела за издавање електронских сертификата, па је тако и почело коришћење квалификованих електронских потписа. Ипак, на основу расположивих података, у пракси је коришћење електронских докумената у раду управе, као и електронско пословање, још увек више експеримент него део наше свакодневице. Поред очигледних недостатака у погледу техничких, кадровских и других услова за развој и примену е-управљања, потребно је и даље прилагођавање правног оквира, а нарочито доношење новог закона о управном поступку. Наиме важећи ЗОУП не познаје електронски документ (поднеске, писмена итд.), електронско достављање, што и поред постојања горенаведених закона битно отежава ширење електронске управе и ствара правно неизвесну ситуацију, правну несигурност. За очекивати је да ће доношење новог ЗОУП-а (тренутно је у фази јавне расправе) широм отворити врата е-управи у Републици Србији.

---

²³ *Ibid.*, чл. 7, ст. 1.

²⁴ *Ibid.*, чл. 10.

²⁵ *Ibid.*, чл. 12, ст. 1.

²⁶ *Ibid.*, чл. 12, ст. 3.

Dr Zoran Ilkić,
pravni zastupnik u štetama,
zaposlen u DDOR-u Novi Sad a.d.o., Novi Sad

NAKNADA NEMATERIJALNE ŠTETE PROUZROKOVANE TELESNIM POVREĐIVANJEM ILI NARUŠAVANJEM ZDRAVLJA *

SAŽETAK: U ovom radu autor analizira zakonodavne pristupe pojedinih stranih pravnih sistema problematici naknade nematerijalne štete uzrokovane deliktnom radnjom. Istovremeno se razmatraju i normativna rešenja našeg prava i ukazuje na pojedina sporna pitanja koja i u praksi izazivaju nedoumice. Činjenica je da u našem pravu postoji izvesna nekompletnost pravne regulative i da van pravne zaštite ostaje, neosnovano, određeni krug lica. Takođe se proučavaju i pojedini aspekti u postupku faktičke realizacije prava na naknadu nematerijalne štete, kao i pitanje zastarelosti i nasleđivanja prava na naknadu.

Ključne reči: nematerijalna šteta, pravična novčana naknada, bol i strah, zastarelost

UVOD

Rimsko-pravno shvatanje štete, kao isključivo materijalne kategorije, izjednačavalo je pojam štete sa gubicima imovinske prirode kao što su *damnum emergens* i *lucrum cessans*. Poveriocu se naknađivao samo imovinski interes na ispunjenje činidbe koja nije izvršena. Kako se poimanje imovinskog inte-

---

¹ Rad primljen: 30. 12. 2011. godine.

resa sastojalo samo od njegove imovinske vrednosti, i sama šteta mogla je biti samo imovinska. Znatno kasnije je i rimsko pravo počelo predviđati posebne sankcije i privatne kazne, koje su se odnosile na namernu povredu tuđe ličnosti, koje su bile nezavisne od postojanja imovinske štete i bile usmerene na određenu svotu novca, koja je oštećenom trebala da pruži satisfakciju za prouzrokovanu povredu.

Institut nematerijalne štete¹ danas je inkorporiran u zakonodavstva svih evropskih zemalja, mada još uvek sa značajnim razlikama u pogledu priznatih vidova štete i kruga lica koja imaju pravo na naknadu. Definicija nematerijalne štete opredeljena je uglavnom negativno: radi se o gubitku koji se ne može pripisati imovini, prihodima ili zaradi oštećene osobe. Pod ovim pojmom pokriva se niz oblika različitih šteta, kao što su npr. fizički bol (*physical bodily injury*), psihički bol (*injury to mental health*), zabrinutost (*anxiety*), psihički stres (*mental distress*).

1. ZAKONODAVNA SHVATANJA POJEDINIH UPOREDNIH PRAVNIH SISTEMA

Francuski građanski zakonik sadrži odredbe o nematerijalnoj šteti,² koje su slične sa doktrinarnim stavovima u našem pravnom sistemu. Odgovornost se bazira na krivici, te svako ko drugome načini štetu, ima obavezu i da je otkloni. Zakonik, doduše, ne sadrži izričitu normu o naknadi nematerijalne štete, ali se iz uopštenog tumačenja člana 1382, po kome „svaki ljudski čin koji drugome prouzrokuje štetu, obavezuje onoga čijom je krivicom nastupio da je naknadi”, konstituiše institut naknade povreda i telesne i duševne sfere oštećenih. Dužnost da se obešteti oštećeni zasniva se na moralnoj obavezi štetnika da otkloni negativne posledice svoje radnje. Osim odgovornosti po osnovu krivice, sudska praksa odredbe Građanskog zakonika sve više tumači u smislu uspostavljanja objektivne odgovornosti, za štete koje potiču od upotrebe opasnih stvari i vršenja opasnih delatnosti. Svako je odgovoran, bez obzira na krivicu, za štetu koju prouzrokuju stvari koje su u njegovoj državini i koje koristi, njima upravlja ili ih kontroliše.

¹ Nematerijalna šteta označava se različitim pojmovima, kao npr.: *Der Unvermögensschaden*; *immaterielle Nachteil*; *dommage immateriel*; *il danno non patrimoniale*; *non pecuniary loss*. Povreda nematerijalnih dobra je *dommage morale*, dok je napad na materijalna dobra *dommage patrimonial*. U Italiji se raspravlja i o trećoj vrsti štete (*tertium genus*), u koju svrstavaju *danno biologico*.

² Code civil, čl. 1382–1386.

U nemačkom pravu nematerijalna šteta je opredeljena kao povreda tela i zdravlja ili opšta šteta koja nije imovinska, uz pravo oštećenog da potražuje novčanu naknadu. Građanskim zakonikom je precizirano da u slučaju telesne povrede ili narušavanja zdravlja, kao i u slučaju oduzimanja slobode, povređeno lice i za štetu koja ne predstavlja imovinsku štetu može tražiti pravičnu novčanu naknadu.³

Austrijski građanski zakonik sadrži pravilo o naknadi nematerijalne štete kao štete nastale povredom tela. Ako oštećeni zahteva, isplatiće mu se određena suma novca, prema ispitanim okolnostima, ali samo za pretrpljene bolove.⁴ Pod tim pojmom smatrani su ne samo fizički, već i psihički bolovi. Visina naknade zavisi od vrste povreda i težine posledica, a ne bi smela da zavisi i od svojstva oštećenog ili njegovih imovinskih prilika i položaja u društvu.

Ni Švajcarski građanski zakonik ne pruža definiciju pojma nematerijalne štete. Izraz (*tort moral*) koji on koristi blizak je anglosaksonskom pravu. Pravo na naknadu nematerijalne štete ima lice čije je neko pravo povređeno pravno nedozvoljenom radnjom, osim u slučaju kada je oštećeni sam dao pristanak.⁵ Sudu se ostavlja na ocenu da li treba, prema prilikama slučaja, žrtvi telesne povrede ili u slučaju nečije povrede njegovoj porodici, dosuditi pravičnu novčanu naknadu na ime moralne reparacije.⁶ Oštećenom se može dosuditi suma novca na ime moralne reparacije onda, kada je to opravdano, pre svega, težinom povrede i krivice štetnika.⁷

Anglosaksonski pravni sistem ne sadrži apstraktno pravilo o naknadi nematerijalne štete, ali se u praksi ta šteta priznaje za npr. povredu časti, napad na privatnost, maliciozno vođenje i nastavljanje nekog postupka, nanošenje emocionalnog stresa. Na osnovu vanugovorne odgovornosti za štetu (*tort*⁸), obezbeđuje se naknada nematerijalne štete. Tort je šteta koja je naneta nekom licu ili imovini. Ta šteta je nezavisna od ugovora, a nastupa kao posledica direktnog povređivanja nekog prava ili obaveze. Da bi postojala odgovornost za štetu, pretpostavka je da je došlo do kršenja neke pravom utvrđene obaveze.

³ § 253. st. 2; reforme Građanskog zakonika sprovedene su 05. 10. 1994. godine, 01. 01. 2002. godine i 01. 08. 2002. godine. Poslednjom izmenom stupila je na snagu reforma odredaba o naknadi štete, pa je ukinut dotični § 847, koji je normirao naknadu nematerijalne štete, a § 253. dobio je novi stav 2, koji doslovo odgovara dosadašnjem ukinutom § 847.

⁴ AGZ, § 1325.

⁵ Švajcarski građanski zakonik, čl. 28.

⁶ Isto, čl. 47.

⁷ Isto, čl. 49.

⁸ Reč *tort* nema ekvivalent u našem prevodu, a najčešće se prevodi kao vanugovorna odgovornost za štetu. U našem, kao ni u ostalim evropskim kontinentalnim pravima, ne postoji ovaj institut, izuzev što egzistira u švajcarskom pravu (Švajcarski građanski zakonik, čl. 28).

Vanugovorna odgovornost za štetu podrazumeva tri uslova, koja moraju kumulativno postojati: 1) pravnu obavezu na relaciji štetnik–oštećeni; 2) povredu te obaveze i 3) štetu kao posledicu kršenja obaveze. U pravu SAD, tort se obično deli na dve kategorije: namerni i nenamerni. Namerni su oni, koji se izvršavaju sa znanjem počinioca, gde postoji namera i volja da se delo učini. Među nenamernim, najčešći osnov za naknadu je nepažnja, npr. uzrokovanje sudara zbog nepoštovanja saobraćajnih propisa. Anglosaksonsko pravo, sem ovoga, poznaje i treći oblik tort – objektivnu odgovornost za štetu.⁹ Naknada nematerijalne štete, u principu, pripada neposredno oštećenom licu. Ali, i bliski srodnici žrtve koja premine od posledica telesne povrede ili deliktnom radnjom prouzrokovane bolesti, takođe imaju pravo da traže naknadu duševnih bolova uzrokovanih njegovim gubitkom.

U EU je na snazi Rezolucija o naknadi štete za fizičke patnje ili smrt,¹⁰ ali samo kao preporuka državama članicama da njena rešenja unesu u svoje nacionalne sisteme. Rezolucija, između ostalog, normira pravo na naknadu nematerijalne štete kao što su estetska naruženost, fizički bolovi i mentalna patnja. Pod ovom poslednjom kategorijom podrazumeva se osećaj manje vrednosti (inferornosti), nesanica, smanjenje uživanja u životu zbog nemogućnosti učestvovanja u prijetnim životnim aktivnostima.¹¹ Odšteta za fizičke bolove i psihičku patnju mora biti određena na osnovu njihove težine i trajanja, nezavisno od finansijskog stanja žrtve.¹² U izuzetnim slučajevima, otac, majka i bračni drug žrtve, koji trpe duševni bol zbog fizičkog ili duševnog invaliditeta povređenog, mogu takođe imati pravo na naknadu.¹³ U slučaju smrti žrtve, pravo na naknadu štete može imati lice koje je poginuli izdržavao ili je trebalo da izdržava, čak i onda kada ga zakon na to nije obavezivao, kao i njegov vanbračni supružnik.¹⁴

Načela evropskog prava u oblasti vanugovorne odgovornosti za naknadu štete¹⁵ prioritarno proklamuju najobimniju zaštitu životu, telesnom ili dušev-

---

⁹ Đorić, A., *Naknada nematerijalne štete u uporednom pravu*, Zbornik radova za VII redovno savetovanje sa međunarodnim učešćem Udruženja za odštetno pravo: Aktuelni problemi naknade štete i osiguranja, ur. Petrović, Z., „Intermek”, Budva/Beograd, 2004, str. 294–295.

¹⁰ Resolution (75) 7 on compensation for physical injury or death, usvojena od strane Komiteta ministara 14. 03. 1975. godine, na 243. sastanku Zamenika ministara.

¹¹ Tačka 2.8. Aneksa.

¹² *Isto*, tač. 2.9.

¹³ *Isto*, tač. 2.10.

¹⁴ *Isto*, tač. 3.2.

¹⁵ Načela (Principles of Europea Tort Law) je izradila Evropska grupa za pravo, koja se bavi naknadom štete (*European Group on Tort Law*). Grupa saraduje sa *European Centre of Tort and Insurance Law* i teži da Načela postanu osnov za pravno regulisanje u oblasti naknade štete u EU. Sama Načela evropskog prava u oblasti naknade štete predstavljaju pokušaj unifikacije normi ovog dela pravne nauke. O procesu usaglašavanja normi odštetnog prava: Petrić, S., *Usklađivanje evropskog odštetnog prava*, Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br. 7, Pravni fakulteti u Mostaru i Splitu, Mostar, 2009, str. 121–137.

nom integritetu, čovekovom dostojanstvu i slobodi.¹⁶ Kršenje ovih kategorija može da dovede do prava na naknadu nematerijalne štete. I osobe, koje imaju blizak odnos sa oštećenim licem, ako je ono umrlo ili pretrpelo veoma ozbiljnu telesnu povredu, mogu imati pravo na naknadu.¹⁷ Kod ocene takvih šteta treba uzimati u obzir sve okolnosti slučaja, uključujući težinu, trajanje i posledice povrede. Stepem krivice počinitelja se uzima u obzir samo, ako je bitno doprineo povredi oštećene osobe.¹⁸ Kod ličnih povreda, naknada neimovinske štete treba da odgovara trpljenju povređene osobe i oštećenju koje se odnosi na njeno telesno ili duševno zdravlje.¹⁹

2. DOKTRINARNA REŠENJA PRAVA REPUBLIKE SRBIJE

U našem pravu, neimovinska šteta sastoji se u povredi ličnih dobara ili prava, odnosno fizičkog ili psihičkog integriteta ličnosti.²⁰ To je povreda oštećenikovih ličnih prava i interesa koja se ne održava u njegovoj imovini.²¹ U okviru opšteg pojma štete, ZOO²² principijelno i na generalan način, definiše i nematerijalnu štetu. Pod njom se podrazumeva nanošenje drugome fizičkog ili psihičkog bola ili straha.²³ Neimovinska šteta je umanjenje nečije moralne imovine.²⁴ ZOO je i taksativno naveo oblike nematerijalne štete koji su novčano naknadivi fizičkim osobama, nezavisno od naknade materijalne štete, kao i u njenom odsustvu. Pravno priznati oblici nematerijalne štete su: duševni bolovi zbog umanjenja životne aktivnosti, pretrpljeni fizički bolovi, pretrpljeni strah, duševni bolovi zbog smrti bliskog lica, duševni bolovi zbog naruženosti,²⁵ i duševni bolovi zbog naročito teškog invaliditeta.²⁶ Zakon ne normira na šta treba da je usmerena štetna radnja, pa treba smatrati da svako postupanje štetnika,

¹⁶ Čl. 2:102. tač. (2)

¹⁷ Čl. 10:301. tač. (1).

¹⁸ Čl. 10:301. tač. (2).

¹⁹ Čl. 10:301. tač. (3).

²⁰ Salma, J., *Obligaciono pravo*, „Pravo“ DOO, Novi Sad, 2001, str. 456.

²¹ Šemić, M., Prouzrokovanje i naknada štete, Gradska narodna biblioteka „Žarko Zrenjanin“, Zrenjanin, 1999, str. 306.

²² Zakon o obligacionim odnosima, *Sl. list SFRJ* br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89 i *Sl. list SRJ* br. 31/93, 22/99 i 44/99 (dalje u tekstu: ZOO).

²³ ZOO, čl. 155.

²⁴ Babić, I., *Nematerijalna šteta i njena naknada*, Zbornik radova Promene u pravnom sistemu Republike Srbije, ur. Radovanov, A., Nogo, S., Lakićević, V., Privredna akademija Pravni fakultet i časopis *Pravo – teorija i praksa*, Zlatibor/Novi Sad, 2008, str. 322.

²⁵ ZOO, čl. 200. st. 1.

²⁶ *Isto*, čl. 201. st. 3.

čija je posledica neki od navedenih pravno priznatih oblika nematerijalne štete, može dovesti do odštetne odgovornosti. Pri tom, predmet naknade nije tzv. primarna šteta (npr. gubitak nekog ljudskog organa), već tzv. sekundarna šteta, posledice koje oštećeni ima zbog fizičkog ili duševnog bola ili straha.²⁷

Da bi se oštećenom moglo priznati pravo na naknadu pravno priznatih oblika nematerijalne štete, nije dovoljno samo njihovo faktičko postojanje. Neophodno je i uverenje suda da okolnosti slučaja, a naročito jačina bolova i straha i njihovo trajanje to opravdavaju.²⁸ Naknada štete predstavlja otklanjanje štetnih posledica po oštećeno lice koje je nastupilo radnjom nekog drugog lica. Cilj naknade uopšte, jeste uspostavljanje, na materijalnim ili nematerijalnim dobrima oštećenog, stanja koje je postojalo pre nastupanja štetnog događaja. Međutim, u slučaju nanošenja fizičkog ili duševnog bola i straha deliktom radnjom, uspostavljanje ranijeg stanja nije moguće.²⁹ Budući da je ova nematerijalna šteta po svojoj prirodi takva, da je nije moguće naknaditi naturalnom restitucijom (nenovčanom naknadom), odnosno isplatom protivvrednosti u novcu, zakon je propisao oblik otklanjanja pretrpljenih štetnih posledica. Taj oblik je pravična novčana naknada,³⁰ koja nije i ne može biti ekvivalent za uništeno ili povređeno dobro.³¹ Pravična naknada je, u stvari, pravni standard, i služi da bi se kod oštećenog, koliko je to uopšte moguće, smanjile nastupele štetne posledice. Ona se ne dosuđuje zato što novac predstavlja cenu oštećenog dobra, već zato što se želi omogućiti oštećenom da njenim posredstvom pribavi sebi neko zadovoljstvo i da na taj način, što je moguće potpunije, uspostavi narušenu psihičku i emocionalnu ravnotežu.³² Cilj ove na-

---

²⁷ Petrović, Z., *Naknada nematerijalne štete za pretrpljene duševne bolove zbog smrti ili telesne povrede*, Pravni informator, br. 10/2008, str. 19.

²⁸ ZOO, čl. 200. st. 1; zaključak savetovanja u Vrhovnom sudu Srbije, od 16. 10. 1986. godine, *Naknada štete*, priredili Krsmanović, T., Marković, N., „Poslovni biro” DOO, Beograd, 2000, str. 232; presuda Okružnog suda Zrenjanin, Gž. br. 1424/2009. od 13. 10. 2009. godine.

²⁹ Kod drugih vidova nematerijalnih šteta uspostava ranijeg stanja može biti adekvatan metod zaštite. U slučaju povrede časti, ugleda ili lične slobode, može se opozvati naneta povreda povlačenjem izjave, javnim izvinjenjem, objavljivanjem ispravke ili presude od strane štetnika, a sud, u slučaju da se vodi spor zbog povrede časti i ugleda, može da naredi objavljivanje presude na teret štetnika.

³⁰ ZOO, čl. 200. st. 1; presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. br. 2888/2004. od 17. 02. 2005. godine.

³¹ Smatra se i da novčana naknada nematerijalne štete i ne predstavlja naknadu u pravom smislu reči, jer se njome ne postiže uspostavljanje ovakvog stanja kakvo je postajalo pre prouzrokovanja štete. O tome: *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, redaktori Blagojević, B. i Krulj, V., I, IŠP „Savremena administracija”, Beograd, 1983, str. 737.

³² Stanković, O., *Naknada štete*, „Nomos”, Beograd, 1998, str. 91; presuda Okružnog suda Novi Sad, Gž. br. 6167/2006. od 12. 06. 2008. godine.

knade je pravična, približna, delimična satisfakcija,³³ omogućavanje oštećenom da zadovolji neke druge potrebe, olakša život i da pribavljanjem određenog materijalnog zadovoljstva, ublaži bol i patnju.³⁴ Pri odlučivanju o zahtevu za naknadu štete, kao i visini njene naknade, sud je dužan voditi računa o značaju povređenog dobra i cilju kome služi ta naknada, ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njenom prirodom i društvenom svrhom.³⁵ Ovim se sprečavaju komercijalizacija naknade nematerijalnih šteta, lukrativni motivi i zloupotrebe kojima bi se ostvarivali neprimereni novčani iznosi, protivni smislu i nameri pružanja pravne zaštite.³⁶

3. REALIZACIJA PRAVA NA NAKNADU NEMATERIJALNE ŠTETE

Novčana naknada za pojedine vidove štete ne sme se generalizovati, već se mora vršiti individualizacija u svakom konkretnom slučaju. Neophodno je uzeti u obzir i procenjivati sve elemente koji mogu biti relevantni za utvrđivanje obima štete i visinu naknade, kao što su, na primer, mesto povrede, uzrast, zanimanje, priroda aktivnosti na radnom mestu, preostali staž do pensionisanja, uslovi življenja, sportovi i hobiji kojima se oštećeni više neće moći baviti, ograničenja u odnosu na porodičnu i socijalnu aktivnost oštećenog, intenzitet psihičke poremećenosti, cilj kome služi predmetna naknada.³⁷ Fizički i psihički bol i strah su pojave koje dejstvuju u unutrašnjem psihičkom životu oštećenog.³⁸ Nesumnjivo je da je njihova sadržina često subjektivna, da ljudi veoma različito reaguju u psihičko-emocionalnoj sferi, pa se o njima najčešće može saznati samo iz izjave samog oštećenog i određenih simptoma u njego-

---

³³ *Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima*, Vizner, B., I, knjiga 2, izdanje pisca, št. „Riječka tiskara”, Zagreb, 1978/1979, str. 919; presuda Okružnog suda Novi Sad, Gž. br. 6464/2007. od 23. 09. 2009. godine.

³⁴ Odluka Vrhovnog suda Srbije, Rev. br. 451/1994, u: *Prouzrokovanje štete i njena naknada*, II, „Perimeks”, Budva, 1999, str. 193–194; presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. br. 870/2007. od 18. 04. 2007. godine.

³⁵ ZOO, čl. 200. st. 2; presude Vrhovnog suda Srbije, Rev. br. 207/2008. od 14. 05. 2008. godine i Rev. br. 1884/2009. od 17. 06. 2009. godine, „Paragraf Leks”; presude Okružnog suda Novi Sad, Gž. br. 6447/2008. od 29. 10. 2009. godine i Gž. br. 7822/2008. od 01. 10. 2009. godine; presuda Okružnog suda Pančevo, Gž. br. 1668/2007. od 22. 09. 2008. godine.

³⁶ Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. br. 1364/2005. od 10. 11. 2005. godine, „Paragraf Leks”.

³⁷ *Komentar Zakona o obveznim...*, I, knjiga 2, str. 920.

³⁸ Medić, D., *Naknada nematerijalne štete zbog pretrpljenog straha*, Zbornik radova za XIII redovno savetovanje sa međunarodnim učešćem Udruženja za odštetno pravo: Obavezno osiguranje, naknada štete i obezbeđenje potraživanja, ur. Petrović, Z., „Intermeks”, Beograd, 2010, str. 46.

vom ponašanju. Svaki čovek je posebne psiho-fizičke konstitucije, tako da ne postoji uniformno merilo za utvrđivanje obima nastale nematerijalne štete. Ali, činjenica je i da se pri utvrđivanju nematerijalne štete ne može poći samo od subjektivnog doživljaja oštećenog i njegove percepcije, već se moraju uzeti u obzir i društvena shvatanja, medicinski standardi,³⁹ kao i objektivno analiziranje takvog stanja koje postoji u sličnim prilikama.⁴⁰ Sudske presude su često šablonske i paušalno obrazložene, bez upuštanja u detaljniju ocenu svih okolnosti značajnih za precizno utvrđivanje obima nematerijalne štete. Činjenica je da sud ima zaista zahtevan zadatak, da prilikom odmeravanja naknade odredi upravo iznos koji je adekvatan i dovoljan da se uspostavi psihička ravnoteža oštećenog. Svrha naknade ovde nije da se novčanom vrednošću neposredno zameni ono što je oštećeni izgubio. Utoliko je položaj sudije drugačiji, u odnosu na situaciju kada se odmerava iznos naknade za pretrpljenu materijalnu štetu. Novčana naknada nematerijalne štete treba da bude što potpunija i da zadovoljstva koja oštećeni njome može pribaviti ne budu ispod intenziteta i vremenskog trajanja duševnog ili fizičkog bola i straha koji trpi. Takođe, naknada ne treba da bude ni iznad ovog nivoa, jer bi vodila u neosnovano obogaćenje. Odlučivanje sudije trebalo bi da bude postupak koji ima primerenu zakonomernost i rezonovanje, a odluka se mora doneti uz primenu racionalnih kriterijuma i utvrđivanje svih relevantnih okolnosti konkretnog slučaja.⁴¹ Procena veličine nematerijalne štete ne sme biti rezultat diskrecione ocene sudije i neobrazloženi akt njegovog ličnog mišljenja. Slobodna ocena suda, kao kriterijum za odmeravanje naknade štete, služi instrumentalizaciji pravičnosti i drugih pravnih standarda, koji su normirani kao pravni okvir za odmeravanje adekvatne naknade. Prilikom donošenja svake pojedinačne sudske odluke neophodno je pronaći pravičan odnos između individualizacije, tj. konkretnih okolnosti svakog pojedinog slučaja, i propisanih ograničenja, apstraktnih i zakonom nedovoljno definisanih instrukcija.⁴²

Nije dovoljno da je oštećeni pretrpeo povredu telesnog ili duhovnog integriteta, već je potrebno i da je pretrpeo bol i/ili strah, koji je takvog intenziteta

---

³⁹ Alčaj, S., *Psijhijatrijska ekspertiza kao dokazno sredstvo u sudskom postupku*, Zbornik radova: Dokazi i dokazna snaga, ur. Bobar, K., Beograd, „Glosarijum”, 2003, str. 225.

⁴⁰ Medić, D., *Neki aspekti naknade štete za duševne bolove zbog umanjnja životne aktivnosti*, Zbornik radova za VIII redovno Savetovanje sa međunarodnim učešćem Udruženja za odštetno pravo: Naknada štete i osiguranje, ur. Petrović, Z., „Intermeks”, Beograd, 2005, str. 104.

⁴¹ Radovanov, A., *Neka sporna pitanja iz oblasti naknade nematerijalne štete – de lege lata i de lege ferenda*, Zbornik radova za XI redovno Savetovanje sa međunarodnim učešćem Udruženja za odštetno pravo: Izmjena Zakona o parničnom postupku, naknada štete i osiguranje, ur. Petrović, Z., „Intermeks”, Zlatibor/Beograd, 2008, str. 68–69.

⁴² Medić, D., *Naknada štete za duševne bolove zbog umanjnja životne aktivnosti*, Pravna riječ, br. 20/2009, str. 79.

i dužine trajanja, da po sudskoj oceni opravdava zakonsku zaštitu.⁴³ Dakle, potrebno je postojanje oštećenikove svesti da mu je naneta telesna, nematerijalna šteta. Ukoliko fizičkih ili duševnih bolova nema, neznatni su ili ih nije svestan, oštećenom ne pripada pravo na novčanu naknadu.⁴⁴ Sama kvalifikacija povrede nije od odlučujućeg značaja, pa i oštećeni koji je u štetnom događaju zadobio lake telesne povrede ima pravo na ovu naknadu, ako okolnosti slučaja, a naročito jačina bolova i njihovo trajanje, opravdavaju dosuđivanje pravične novčane naknade.⁴⁵

Naša sudska praksa, pod nematerijalnom štetom, podrazumeva fizički bol, psihički bol i strah (*Fear; Furcht, Angst*). Oštećenom se, zbog povrede nematerijalnih prava ličnosti, novčana naknada može dosuditi samo ako su se te posledice manifestovale u jednom od vidova nematerijalne štete koje ZOO taksativno nabraja. Naknada nematerijalne štete može se tražiti samo za pravno priznatu štetu, tj. za izričito propisane vidove nematerijalne štete.⁴⁶ I prema važećoj sudskoj praksi, oštećenom se naknada može dosuditi samo ako su se posledice te povrede manifestovale u nekom od oblika nematerijalne štete koji su zakonom propisani.⁴⁷

Tako, na primer, iako zakonodavac nije odredio bliža pravna obeležja straha, prema odredbi ZOO, naknada pripada oštećenom licu i za ovaj vid štete, ako je isti bio intenzivan i trajan,⁴⁸ tj. ako se ona može opravdati njegovom jačinom i dužinom trajanja.⁴⁹ Svaki utvrđeni psihološki strah nije i strah kome se po automatizmu pruža pravna zaštita. Potrebno je da je strah bio tog stepena, da kod čoveka izaziva doživljaj koji odgovara stanju psihičke traume, duševnog potresa ili šoka u kome se povređeni nađe zbog štetnog događaja, kao

---

⁴³ Kozomara, D., Domaći i evropski kriteriji medicinskog vještačenja nematerijalne štete, navedeni Zbornik radova Mostar, str. 405.

⁴⁴ U slučaju oštećenja ili uništenja moždanih funkcija, kada povređeni nije svestan svog stanja, sa pravnog aspekta ne trpi duševne bolove ni patnje, mada, realno posmatrano, telo trpi bolove i iscrpljuje se.

⁴⁵ Presuda Okružnog suda Valjevo, GŽ. br. 1838/2006. od 18. 12. 2006. godine, isto kao fusnota br. 36.

⁴⁶ Andrejević, S., Milutinović, Lj., Petrović, Z., *Promene stavova sudske prakse prema naknadi nematerijalne štete*, Zbornik radova: Trideset godina Zakona o obligacionim odnosima – *de lege lata i de lege ferenda*, priredio Vukadinović, D. R., Nemačka organizacija za tehničku saradnju (GTZ) GmbH, Beograd, 2009, str. 273–275.

⁴⁷ Zaključak sa savetovanja građanskih i građansko-privrednih odeljenja Saveznog suda, vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda o problemima nematerijalne štete, Ljubljana, od 15. i 16. 10. 1986. godine, tač. (1), i presuda Vrhovnog suda Republike Crne Gore, Rev. br. 149/96 od 05. 03. 1998. godine, Prouzrokovanje štete..., II, str. 193; tako, npr., duševni bolovi zbog smanjenja životne aktivnosti koji su posledica pogibije deteta, kao ni osnovani i jaki strah roditelja za sudbinu i izlečenje svoga deteta, nisu pravno priznate nematerijalne štete, iako šteta objektivno postoji.

⁴⁸ Čl. 200. st. 1.

⁴⁹ Zaključak br. 1. sa navedenog savetovanja, Prouzrokovanje štete..., II, str. 233.

i osnovanu zabrinutost o posledicama povređivanja. Ako je intenzivan strah kratko trajao, naknada se može dosuditi samo ako je u dužem vremenskom periodu narušena psihička ravnoteža oštećenog.⁵⁰ Prema stavu sudske prakse, pravična novčana naknada nematerijalne štete za pretrpljeni strah može se dosuditi iako oštećeni nije pretrpeo telesne povrede.⁵¹ Međutim, suprotno odredbama ZOO i preovlađujućoj sudskoj praksi, Uredba o naknadi šteta na licima Vlade RS⁵² normira da se pri utvrđivanju naknade štete za pretrpljeni strah u obzir uzima procenat umanjnja opšte životne aktivnosti,⁵³ te propisuje naknadu za strah samo uz pretrpljene telesne povrede, dok uopšte nema predviđenog iznosa koji bi se dosuđivao ukoliko oštećeni nije pretrpeo povrede tela.⁵⁴

Povređenima je uglavnom teško da opredele jasno tužbeni zahtev, pogotovo kada su pretrpeli više vidova nematerijalnih šteta. Činjenica je da je teško razdvajati pojedine oblike nematerijalne štete, jer su oni isprepleteni, teško se mogu posebno ceniti i odrediti, a pogotovo je teško za svaki vid odmeriti i dosuditi pravičnu novčanu naknadu. U cilju prevazilaženja ovog, pre svega procesnog problema, sudska praksa je zauzela stav da zahtev mora biti opredeljen za svaki vid nematerijalne štete pojedinačno. Ukoliko zahtev nije jasno opredeljen, sud će pozvati tužioca da uredi svoju tužbu. Ukoliko oštećeni i dalje ostane pri zahtevu da mu se dosudi jedan novčani iznos za ukupnu štetu, sud će postupati po takvoj tužbi i odlučiti o tužbenom zahtevu, ako može sam razlučiti pojedine vidove nematerijalne štete. Za svaki od vidova nematerijalne štete sud će odrediti pravičnu naknadu, u okviru postavljenog zahteva.⁵⁵ Ako oštećeni i istakne odvojene zahteve za pojedine vidove nematerijalne štete, ali ih ne označi u skladu sa zakonom ili pogrešno opredeli njihovu sadržinu, na osnovu činjeničnog navoda oštećenog sud će sam razlučiti pojedine vidove nematerijalne štete i o njima doneti adekvatnu odluku.⁵⁶

---

⁵⁰ Zaključak br. 5., *isto*.

⁵¹ Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. br. 4283/2001 od 24. 01. 2002. godine, Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Srbije, br. 1/2003, iz obrazloženja: „...kritičnom prilikom tužilac je doživeo primaran intenzivan strah zbog svih okolnosti slučaja, čiji je prouzrokovatelj autobus tuženog. On nije pretrpeo telesnu povredu, ali ona i nije uslov za dosuđivanje naknade štete po ovom osnovu. Uslov za dosudu pravične novčane naknade nezavisno od naknade materijalne štete, kao i u njenom odsustvu, u smislu čl. 200. ZOO, su okolnosti slučaja, a naročito jačina straha i njegovo trajanje. Videvši oca bez svesti u potpuno uništenom vozilu, tužilac je doživeo veoma intenzivan strah koji opravdava dosuđivanje naknade, bez obzira na činjenicu što taj strah nije praćen telesnom povredom (lakom ili teškom).”

⁵² *Sl. glasnik RS* br. 34/2010.

⁵³ Čl. 13. st. 2.

⁵⁴ Čl. 13. st. 6.

⁵⁵ Mrvić-Petrović, N., Petrović, Z., Filipović, A., *Obavezno osiguranje od autoodgovornosti i naknada štete*, IP „Glosarijum”, Beograd, 2002, str. 138.

⁵⁶ Zaključak br. 16. sa navedenog savetovanja, *Prouzrokovanje štete...*, II, str. 207–208.

U načelu, naknada za nematerijalnu štetu dosuđuje se za svaki vid nematerijalne štete posebno. Izuzetno, u teškim slučajevima, kada se trpljenja oštećenog lica uzajamno uslovljavaju i prepliću, tako da ih je nemoguće razlučiti, sud je ovlašćen da dosudi jedinstvenu naknadu za ukupnu nematerijalnu štetu.⁵⁷

Ukoliko se, po završenom lečenju i po pravnosnažno dosuđenoj naknadi nematerijalne štete, zdravstveno stanje oštećenog pogorša bez njegove krivice, a pogoršanje je u kauzalnoj vezi sa štetnom radnjom, oštećeni ima pravo na naknadu štete za umanj enje životne aktivnosti, fizičke bolove, strah i povećanu naruženost, koju trpi usled pogoršanja zdravstvenog stanja.⁵⁸

4. ZASTARELOST I PRENOSIVOST PRAVA

Pravo na naknadu štete prouzrokovane deliktom zastareva u subjektivnom roku od tri godine od dana kada je oštećenik saznao za štetu i za lice koje je štetu učinilo. U svakom slučaju, ovo potraživanje zastareva u objektivnom roku od pet godina od kada je šteta nastala.⁵⁹ Saznanje za nematerijalnu štetu ne vezuje se za dan njenog prouzrokovanja, već za neke druge činjenice, kao što su: trajanje i prestanak fizičkih bolova ili straha, datum završetka lečenja, spoznaja da je oštećeno zdravstveno stanje dobilo definitivni oblik,⁶⁰ da je trajno umanjena opšta životna sposobnost povrednog. Stoga, svaki vid nematerijalne štete zastareva posebno, i to: zastarelost potraživanja naknade nematerijalne štete za fizičke bolove – počinje teći od prestanka bolova; za strah – od prestanka straha;⁶¹ za duševne bolove zbog umanj enja životne aktivnosti – od završetka lečenja i saznanja za trajno umanj enje životne aktivnosti ili pogoršanja zdravstvenog stanja.⁶² Potrebno je, u svakom konkretnom slučaju, raspraviti kada su kod oštećenog prestali bolovi i strah, kada je završeno lečenje i kada je on saznao za postojanje umanj enja životne aktivnosti, odnosno naruženosti.⁶³

⁵⁷ Zaključak br. 15. sa savetovanja, *Naknada štete*, Krsmanović, T., Marković, N., str. 235.

⁵⁸ Odluka Vrhovnog suda Srbije, Gž. br. 107/76, *Privrednik* br. 163/164, specijalni dodatak III i presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. br. 750/2003 od 12. 05. 2003. godine, *isto*, 36.

⁵⁹ ZOO, čl. 376. st. 1. i 2.

⁶⁰ Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. br. 1025/2001 od 14. 11. 2001. godine, Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Srbije, br. 2/2003, str. 62.

⁶¹ Rešenje Vrhovnog suda Srbije, Rev. br. 1427/2005 od 26. 05. 2005. godine, *isto*, 36.

⁶² Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. br. 1461/2008 od 03. 02. 2009. godine, *isto*, 36; presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. br. 927/2006 od 08. 02. 2007. godine, Izbor sudske prakse, br. 1/2009, str. 49–50.

⁶³ Filipović, A., *Zastarelost potraživanja u sudskoj i poslovnoj praksi*, „Dunav preving”, Beograd, 1999, str. 53–54; Ilkić, Z., *Dejstvo krivičnog procesuiranja na zastarelost potraživanja prema osiguravaču*, Pravo i privreda, br. 10–12/2011, str. 47–48.

Pravo potraživanja nematerijalne štete prelazi na nasljednike samo ako je priznato pravnosnažnom presudom ili pismenim sporazumom.⁶⁴ Ovim je zauzeto stanovište o neprenosivosti potraživanja nematerijalne štete nasleđivanjem ili ustupanjem potraživanja, tj. cesijom.⁶⁵ Svrha novčane naknade nematerijalne štete je satisfakcija, a ona se ostvaruje samo u ličnosti oštećenog. Stoga je ona strogo ličnog karaktera.⁶⁶ Ovo potraživanje može biti predmet ustupanja, prebijanja i prinudnog izvršenja, ali samo pod gore navedenim uslovom.⁶⁷ Ukoliko oštećeni umre, prestaje mogućnost ličnog doživljavanja naknade štete, pa ni u prisustvu pravnosnažne presude ili pismenog sporazuma ne može se govoriti o nasleđivanju prava na naknadu štete. Tada se nasleđuje svota novca koja je trebala da posluži kao moralna satisfakcija, a ne naknada za pretrpljenu povredu.⁶⁸

ZAKLJUČCI

1. Razlike između pojedinačnih sistema u uporednom pravu su najčešće značajne. Pristup materijalnoj šteti je manje-više sličan, ali su razlike u naknadi nematerijalnih šteta uglavnom, zbog istorijskog nasleđa i različitih ekonomskih mogućnosti, veoma velike. Drugačiji stavovi uzrokuju raznolikost u obimu pravno priznatih šteta i krugu lica koja imaju pravo na naknadu.

2. Cilj naknade nematerijalne štete je postizanje satisfakcije za oštećenog. Međutim, oblici nematerijalnih šteta, koje su pravno zaštićene su, kao i krug korisnika naknade, zakonom taksativno nabrojan, te, sledstveno tome, van pravne zaštite ostaju i neki drugi oblici šteta i pojedini oštećeni i u slučajevima kada to očigledno nije pravedno. Sudovi ne dosuđuju naknadu za nematerijalne štete koje nisu pravno priznate, jer primenjuju princip tzv. pozitivne enumeracije. U skladu s ovim stavom, ukazuje se da u našem pravnom sistemu postoji nekompletnost pravne regulative nekih vidova nematerijal-

---

⁶⁴ ZOO, čl. 204. st. 1.

⁶⁵ Veljković, D., *Obligaciono pravo (kroz Komentar Zakona o obligacionim odnosima)*, „Poslovni biro” DOO, Beograd, 2005, str. 248.

⁶⁶ Presuda Vrhovnog suda FBiH, br. Rev-619/2005 od 22. 08. 2006. godine, http://www.vsfbih.ba/index.php?lokacija=sudska_praksa&vrsta=prikaz&id=257, 21. 12. 2011. godine.

⁶⁷ Zakon o obveznim odnosima Republike Hrvatske (*Narodne novine* br. 35/2005 i 41/2008) na drugačiji način reguliše ovo pitanje. Čl. 1105. normira da: „(1) Tražbina naknade neimovinske štete prelazi na nasljednika samo ako je oštećenik podnio pismeni zahtjev ili tužbu. (2) Uz iste pretpostavke ta tražbina može biti predmet ustupa, prijeloja i ovrhe.”

⁶⁸ Ivošević, Z., *Naknada štete zbog umanjenja životne aktivnosti*, Obavezno osiguranje, naknada štete i obezbeđenje potraživanja, III, ur. Vuksanović, J., Budva, 2000, str. 60.

nih šteta, što bi u budućem građanskom zakoniku valjalo ispraviti i dopuniti. Tako, naši sudovi ne dosuđuju naknadu zbog umanjenja opšte životne aktivnosti koju trpe lica zbog osnovanog straha i brige vezane za neposredno povređena bliska lica. Ili, naknada za duševne i fizičke bolove i strah dosuđuje se u zavisnosti od njihovog trajanja i intenziteta, čime se lične štete na ljudima, u odnosu na materijalne štete, potcenjuju. Posebni problem jesu i nematerijalne štete koje trpe lica koja su tako teško povređena, da zbog uništenih moždanih centara nisu svesna svog stanja i ne osećaju bolove. Trebalo bi pravno normirati i situaciju u vezi sa stanjem privremene nesvesti, gde oštećeni nije u mogućnosti da oseti fizičke ni duševne bolove, ali njegovo telo pati.

3. Prema odredbama zakona, trajno trpljenje duševnih bolova nije uslov za ostvarenje naknade za umanjenje opšte životne aktivnosti. Dovoljno je da je šteta trajala određeno vreme, te da je oštećeni trpeo duševne bolove, pa da se naknada dosudi, dok će na visinu naknade uticati intenzitet i dužina trajanja bolova. Ali, Uredba o naknadi šteta na licima ne poznaje privremeno umanjenje opšte životne aktivnosti, kao ni naknadu štete zbog pretrpljenog straha u odsustvu telesnih povreda, što može dovesti do problema i neujednačenosti u sudskoj praksi. Pored toga što je uredba akt slabije pravne snage od zakona, u ovom delu trebalo bi je preispitati i iz razloga, što bi bilo nepravično prema oštećenima ne dosuđivati im i ove naknade. Ovo tim pre, što su sudovi i do sada dosuđivali naknade za ove vidove šteta.

4. Budući da sudski postupci mogu dugo da traju, te da, ponekada, oštećeni ne dožive njihov kraj, smatramo da bi bilo osnovano normirati da njihovi naslednici imaju pravo na nasleđivanje i ovog vida naknade štete. Ovo tim pre, što najčešće i sami učestvuju u finansiranju sudskog postupka, pa su, u slučaju smrti povređenog pre pravnosnažnog okončanja parnice, i sami materijalno oštećeni.

ОДЛУКЕ СУДСКЕ ПРАКСЕ

ОДБАЧАЈ ЖАЛБЕ – чл. 365. ст. 1. ЗПП

АКО ЈЕ ПОДНЕТ ПРЕДЛОГ ЗА ВРАЋАЊЕ У ПРЕЂАШЊЕ СТАЊЕ, А СТРАНКА НАКНАДНО ПОДНЕСКОМ ЗАХТЕВА ДА СЕ ПРЕДЛОГ СМАТРА ЖАЛБОМ ПРОТИВ ПРЕСУДЕ ЗБОГ ИЗОСТАНКА, ТАДА ЈЕ ЖАЛБА НЕБЛАГОВРЕМЕНА.

Из образложења:

Из списка произилази да пресуда због изостанка П... достављена туженој 30. новембра 2010, а да је тек у жалби од 23. марта 2011. на решење тога суда П број... тужена тражила да се предлог за враћање у пређашње стање изјављен на пресуду због изостанка сматра жалбом, а потом и у поднеску од 30. јуна 2011. је тражила да се предлог за враћање у пређашње стање сматра жалбом на пресуду због изостанка.

Како је рок за изјављивање жалбе на пресуду због изостанка П број... осам дана, с обзиром да се ради о спору мале вредности, а да је тужена изјавила предлог за враћање у пређашње стање без навођења да се исти има сматрати жалбом на пресуду због изостанка, а да је тражила да се предлог за враћање у пређашње стање сматра жалбом тек у поднеску од 30. 06. 2011. то је правилно првостепени суд закључио да је жалба тужене изјављена на пресуду због изостанка изјављена после истека законског рока за подношење, јер је пресуда достављена 30. новембра 2010. а жалба изјављена 23. марта 2011. односно 30. 06. 2011. услед чега је неблаговремена.

(Решење Основног суда у Чачку П 1936/10 од 07. јула 2011. и решење Вишег суда у Чачку Гж 831/11 од 2. новембра 2011.)

НАСТАВАК ПРЕКИНУТОГ ПОСТУПКА – чл. 217. ст. 1. ЗПП

ЗА НАСТАВАК ПОСТУПКА КОЈИ ЈЕ ПРЕКИНУТ УСЛЕД СМРТИ СТРАНКЕ СХОДНО чл. 217. ст. 1. ЗПП НИЈЕ НЕОПХОДНО ПОСТОЈАЊЕ ОСТАВИНСКОГ РЕШЕЊА ИЗ СМРТИ СТРАНКЕ.

Из образложења:

Из садржине списка произилази да је решењем Основног суда у Чачку П... прекинут поступак услед смрти тужиље, а пуномоћник туженог је поднеском предложио наставак парничног поступка с обзиром да је окончан оставински поступак иза смрти тужиље. Такође је првостепени суд извршио увид у оставинске списе из којих је утврдио да је обустављен поступак за расправу заоставштине покојне – тужиље у парници јер иста није поседовала никакву имовину, па на основу тога је првостепени суд нашао да нису испуњени услови за наставак поступка који је прекинут имајући у виду одредбу чл. 222. Закона о наслеђивању с обзиром да иза смрти покојне није остала никаква имовина.

Имајући то у виду као и садржину одредбе чл. 217. ст. 1. ЗПП првостепени суд је био у обавези да позове законске наследнике сада покојне да преузму поступак, па потом да донесе решење о наставку поступка и то без обзира да ли наследници прихватају преузимање парнице или не и без обзира на то што је у поступку расправе заоставштине покојне утврђено да иста није поседовала имовину због чега је донето решење о обустави поступка.

Другим речима, постојање решења о наслеђивању није услов за наставак поступка у смислу чл. 217. ст. 1. ЗПП.

(Решење Основног суда у Чачку П 22627/10 од 14. јула 2011. и решење Вишег суда у Чачку Гж 938/11 од 28. децембра 2011.)

ПОСТАВЉАЊЕ ПРИВРЕМЕНОГ ЗАСТУПНИКА – чл. 79. ЗПП

НЕМА МЕСТА ОДБАЧАЈУ ТУЖБЕ ТУЖИЛАЦА СХОДНО чл. 103. ст. 6. ЗПП АКО СЕ ТУЖЕНИЦИ НИСУ ИЗЈАСНИЛИ ПО НАЛОГУ СУДА ЗА ПОСТАВЉАЊЕ ПРИВРЕМЕНОГ ЗАСТУПНИКА ТУЖЕНИЦИМА.

Из образложења:

Наиме, доносећи одлуку као у изреци оспореног решења, а којим је тужба одбачена, првостепени суд у образложењу наводи да се пуномоћник тужилаца у остављеном року од 30 дана по налогу суда није изјаснио да

ли ставља предлог за постављање привременог заступника туженицима, па сматра да су испуњени услови из чл. 103. ст. 6. ЗПП за одбачај тужбе.

Одредба чл. 79. ЗПП јасно прописује да ако су испуњени услови за постављање привременог заступника суд ће туженом поставити привременог заступника при чему није неопходан предлог тужиоца у том правцу, па овај суд налази да је првостепени суд погрешно применио наведену одредбу ЗПП приликом доношења оспореног решења, те да је правилном применом одредбе чл. 79. ЗПП првостепени суд могао поставити туженицима привременог заступника и без предлога тужиоца ако су испуњени услови, па је стога првостепени суд погрешио што је тужба тужилаца одбачена као неуредна.

(Решење Општинског суда у Чачку П 695/09 од 30. априла 2009. и решење Вишег суда у Чачку Гж 941/11 од 28. децембра 2011.)

ИМОВИНСКО-ПРАВНИ ЗАХТЕВ – чл. 201–203. ЗКП

ЈАВНИ ТУЖИЛАЦ НИЈЕ ОВЛАШЋЕН ДА У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ ИСТИЧЕ ИМОВИНСКО-ПРАВНИ ЗАХТЕВ ОШТЕЋЕНОГ А СХОДНО ЧЛ. 201–203. ЗКП, НИТИ ДА ИЗЈАВЉУЈЕ ЖАЛБУ ПРОТИВ ПРЕСУДЕ ПРВОСТЕПЕНОГ СУДА У ДЕЛУ НЕДОСУЋЕНОГ ИМОВИНСКО-ПРАВНОГ ЗАХТЕВА.

Из образложења:

Из списка произилази да је жалбу против пресуде првостепеног суда, којом је окривљени оглашен кривим, а у делу недосуђеног имовинско-правног захтева, изјавио јавни тужилац.

Пресудом другостепеног суда (с обзиром да је мериторно одлучено и о делу одлуке о кривичној санкцији) одбачена је жалба јавног тужиоца... као недозвољена.

Јавни тужилац у кривичном поступку заступа јавни интерес, а то је да се учиниоцу кривичног дела које се гони по службеној дужности изрекне кривична санкција.

Изван тог оквира је расправљање имовинско-правног захтева које се врши на предлог овлашћеног лица, а то је лице које је овлашћено да такав захтев остварује у парничном поступку, односно оштећено лице. Дакле, то лице није јавни тужилац па стога јавни тужилац није овлашћен да у кривичном поступку подноси имовинско-правни захтев оштећеног нити је овлашћен да тај захтев заступа током кривичног поступка, па самим тим није овлашћен ни да изјављује жалбу у вези са том одлуком.

У конкретном случају, недосуђивање имовинско-правног захтева у динарској противвредности од 100 евра који је истакла оштећена у претходном поступку, не дира се у њено право да у парничном поступку оствари тај захтев.

Због наведеног, жалба јавног тужиоца је недозвољена и као таква се има одбацити, а што је одлучено изреком.

(Пресуда Основног суда у Чачку П 910/10 од 17. марта 2011. и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж 5366/11 од 28. децембра 2011.)

КРИВИЧНО ДЕЛО ИЗАЗИВАЊЕ ОПШТЕ ОПАСНОСТИ ИЗ чл. 278. ст. 3. У ВЕЗИ СА ст. 1. КЗ

КАДА ОКРИВЉЕНИ ИЗ ПИШТОЉА УВИС ИСПАЛИ ВИШЕ ПРОЈЕКТИЛА, А ПРИСУТНИ СВЕДОЦИ ИЗЈАВЕ ДА СЕ НИСУ ОСЕЋАЛИ УГРОЖЕНИМ, ТАДА НЕМА ДОКАЗА ДА ЈЕ ИЗВРШЕНО КРИВИЧНО ДЕЛО ИЗАЗИВАЊЕ ОПШТЕ ОПАСНОСТИ ИЗ чл. 278. ст. 3. У ВЕЗИ СА ст. 1. КЗ А ПРИМЕНОМ чл. 355. т. 2. ЗКП.

Из образложења:

Из списка произилази да је одбрана окривљеног доследна током кривичног поступка у погледу његовог поступања приликом испаливања пројектила из пиштоља, да се одмакао 10-так метара од присутних гостију па је у два наврата увис из пиштоља испалио по три пројектила у правцу оближњег брда и да испаливањем пројектила није довео у опасност живот и тело људи.

Сведоци су у својим исказима потврдили да услед испаливања пројектила код њих није створена никаква опасност, да се критични догађај одиграо на спортском терену – помоћном фудбалском игралишту, да том приликом нико од лица није реаговао због испаливања пројектила.

Судски вештак – балистичар је у свом налазу потврдио и дао податке под којим углом је окривљени испалио хице из пиштоља у ваздух и да је том приликом постојала минимална могућност изазивања конкретне опасности за неко лице ако се затекло на лицу места.

При таквом стању ствари правилна је одлука првостепеног суда којом се окривљени ослобађа од оптужбе услед недостатка доказа а због извршења поменутог кривичног дела.

(Пресуда Основног суда у Чачку К 8769/10 од 26. септембра 2011. и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж 4949/11 од 15. децембра 2011.)

СМЕТАЊЕ ДРЖАВИНЕ – чл. 78. ЗАКОНА О ОСНОВАМА СВОЈИНСКО-ПРАВНИХ ОДНОСА

НЕ МОЖЕ СЕ ПРУЖИТИ ДРЖАВИНСКА ЗАШТИТА ТУЖИОЦУ, У СЛУЧАЈУ АКО СЕ САМОИНИЦИЈАТИВНО И БЕЗ ТЕХНИЧКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ, УКЉУЧИО НА ВОДОВОД ТУЖЕНИКА, А ПРИМЕНОМ чл. 78. ЗАКОНА О ОСНОВАМА СВОЈИНСКО-ПРАВНИХ ОДНОСА.

Из образложења:

Из списка произилази да је тужиља власник објекта – викендице а исти објекат је самоиницијативно без техничке документације прикључила на водоводну мрежу туженика.

На основу овако правилно и потпуно утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је правилно применио материјално право налазећи да нема места пружању државинске заштите тужиљи у овоме спору с обзиром да се таква заштита не може пружити уколико би успостављање пређашњег стања представљало противправну радњу.

На основу изведених доказа произилази да је тужиља себи прибавила предметну државину злоупотребом, а таква државина не ужива судску заштиту.

(Решење Основног суда у Ужицу П 508/11 од 22. јуна 2011. и решење Вишег суда у Ужицу Гж 1557/11 од 26. октобра 2011.)

КРИВИЧНО ДЕЛО НАПАД НА СЛУЖБЕНО ЛИЦЕ У ВРШЕЊУ СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ – чл. 323. ст. 1. КЗ

ПРЕСУДОМ ПРВОСТЕПЕНОГ СУДА ОКРИВЉЕНИ СУ ОСЛОБОЂЕНИ ОД ОПТУЖБЕ ПРИМЕНОМ чл. 355. т. 1. ЗКП ДА СУ ИЗВРШИЛИ КРИВИЧНО ДЕЛО НАПАД НА СЛУЖБЕНО ЛИЦЕ У ВРШЕЊУ СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ – чл. 323. ст. 1. КЗ.

Из образложења:

Првостепени суд је правилно интерпретирао исказ оштећеног који је како у истрази, тако и на главном претресу описујући понашање окривљених био изричит да су га окривљени псовали, насртали на њега, а када су оштећени рекли свој тројници окривљених да треба да позову полицију, они су почели да галаме, а и оштећени (друго лице) су на сличан начин описали догађај. Како је радња извршења овог кривичног дела напад или претња нападом на службено лице, дакле, потребно је више од обичне увреде, то се галама све тројнице окривљених не може узети као радња извршења предметног кривичног дела.

(Пресуда Основног суда у Чачку К 8729/10 од 11. фебруара 2011. и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж 4359/11 од 7. децембра 2011.)

КРИВИЧНО ДЕЛО ЛАЖНО ПРИЈАВЉИВАЊЕ – чл. 334. ст. 1. КЗ

КРИВИЧНО ДЕЛО ЛАЖНО ПРИЈАВЉИВАЊЕ ИЗ чл. 334. ст. 1. КЗ СЕ МОЖЕ ИЗВРШИТИ САМО УМИШЉАЈЕМ.

Из образложења:

Решењем првостепеног суда одбијен је оптужни предлог оштећеног као тужиоца и обустављен је кривични поступак, а због кривичног дела лажно пријављивање из чл. 334. ст. 1. применом чл. 441. ст. 1. у вези са чл. 274. ст. 1. т. 3. ЗКП.

Узимајући у обзир чињеницу да је окривљена поднела кривичну пријаву Основном јавном тужилаштву... против свог оца, овде оштећеног као тужиоца, због кривичног дела недавања издржавања из чл. 195. ст. 1. КЗ у периоду од 1. фебруара 2006. до 12. октобра 2007. године, као дана подношења кривичне пријаве, као и чињеницу коју је првостепени суд правилно утврдио да је обавеза изражавања укинута почев од 4. јула 2008. године, правилан је закључак првостепеног суда да је окривљена поднела кривичну пријаву у време када је обавеза издржавања постојала, па тиме не постоји основана сумња да је њеном радњом учињено кривично дело лажно пријављивање из чл. 334. ст. 1. КЗ.

(Решење Основног суда у Ужицу К 724/11 од 18. октобра 2011. и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж 2185/11 од 2. децембра 2011.)

ОДМЕРАВАЊЕ КАЗНЕ – чл. 54. ст. 3. КЗ

ПРЕСУДОМ ПРВОСТЕПЕНОГ СУДА ОКРИВЉЕНИ ЈЕ ОГЛАШЕН КРИВИМ ЗБОГ КРИВИЧНОГ ДЕЛА ТЕШКО ДЕЛО ПРОТИВ БЕЗБЕДНОСТИ ЈАВНОГ САОБРАЋАЈА ИЗ чл. 297. ст. 1. У ВЕЗИ СА чл. 289. ст. 1. КЗ И ИЗРЕЧЕНА МУ ЈЕ УСЛОВНА ОСУДА.

Из образложења:

Жалба јавног тужиоца у делу изречене кривичне санкције с предлогом да се окривљени осуди на казну затвора је неоснована.

Из списка произилази да у поменутој саобраћајној незгоди су повређена три лица, једно је задобило тешке телесне повреде, а два лица лаке телесне повреде.

У конкретном случају не ради се о наступелим последицама које прелазе меру која је потребна за постојање кривичног дела у питању.

Због наведеног жалба јавног тужиоца је неоснована.

(Пресуда Основног суда у Ужицу К 1505/10 од 20. октобра 2011. и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж 4987/11 од 5. децембра 2011.)

МЕСТО ИЗВРШЕЊА КРИВИЧНОГ ДЕЛА – чл. 17. КЗ

МЕСНО НЕНАДЛЕЖАН ОСНОВНИ СУД КАКО МЕСТА ОДАКЛЕ ЈЕ ЕЛЕКТРОНСКОМ ПОШТОМ ПОСЛАТА ИЗЈАВА НЕИСТИНИТЕ САДРЖИНЕ, ТАКО И СУД МЕСТА У КОЈЕМ ЈЕ ПРИВАТНИ ТУЖИЛАЦ САЗНАО ЗА САДРЖИНУ ПОСЛАТЕ ПОРУКЕ А СХОДНО чл. 17. КЗ.

Из образложења:

Основано се у жалби указује да је последица кривичног дела према наводима приватне тужбе, наступила и на територији града Ужица, па је самим тим месно надлежан за поступање у овој кривично правној ствари Основни суд у Ужицу.

Ово због тога што се за место извршења кривичног дела сматрају не само место одакле је инкриминисана изјава послата, већ и место у коме је иста сазната, јер је према чл. 17. КЗ кривично дело извршено како у месту где је извршилац радио или био дужан да ради тако и у месту где је у целини или делимично наступила последица дела.

С обзиром да се у конкретном случају ради о кривичном делу против части и угледа које је према наводима оптужног акта учињено на тај начин што је писмено састављено на подручју једног суда а упућено путем електронске поште на подручје другог суда, месно су надлежни судови подручја а од њих онај суд коме је прво поднет захтев за покретање поступка. Место где је последица наступила је место у коме је увредљива изјава сазната од онога коме је упућена, а како је у овом случају оштећени у приватној тужби навео своју адресу на територији града Ужица, то је последица дела наступила на подручју Основног суда у Ужицу.

Због наведеног је погрешан закључак првостепеног суда да се местом кривичног дела сматра само место где је писмено сачињено, а то је територија општине Ковин, па имајући у виду садржину жалбе има места укидању решења првостепеног суда којим се огласио месно ненадлежним, а по правноснажности да се поступак настави пред Основним судом у Панчеву.

(Решење Основног суда у Ужицу К 757/11 од 3. новембра 2011. и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж 2120/11 од 5. децембра 2011.)

КРИВИЧНО ДЕЛО ТЕШКА КРАЂА – чл. 204. ст. 1. т. 3. КЗ

ОДУЗИМАЊЕ СТВАРИ ИЗ КРУГА ПРЕДУЗЕЋА НАКОН ШТО ЈЕ ИСТО БОМБАРДОВАНО ОД НАТО-а, ПРЕДСТАВЉА КРАЂУ НА НАРОЧИТО ДРЗАК НАЧИН, А ШТО ЧИНИ БИТНО ОБЕЛЕЖЈЕ КРИВИЧНОГ ДЕЛА ТЕШКЕ КРАЂЕ ИЗ чл. 204. ст. 1. т. 3. КЗ.

Из образложења:

Из списка, односно доказима изведеним на главном претресу је утврђено да је од стране окривљених дело учињено у посебно тешким околностима за предузеће, али и за државу као и за цело друштво, будући да су окривљени са осталим лицима ангажовани на рашчишћавању круга и хала оштећеног предузећа након бомбардовања, да би предузеће могло да настави са радом, користили ту ситуацију и противправно присвајали предмете на начин како је то прецизно описано у изреци побијане пресуде, дакле у тренуцима када је требало, како правилно утврђује првостепени суд, показати посебну солидарност и залагање ради обнављања производње у целој држави па и у оштећеном предузећу, а уместо тога окривљени су искористили ту тешку ситуацију и поверење које им је ukazано у циљу рашчишћавања круга и хала наведеног оштећеног предузећа, да би исто могло да настави са производњом, у том смислу што су на штету тог предузећа извршили противправно присвајање предмета који су власништво предузећа.

(Пресуда Основног суда у Чачку К 802/10 од 21. марта 2011. и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж 2659/11 од 22. децембра 2011.)

БИТНА ПОВРЕДА ОДРЕДАБА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА ИЗ чл. 368. ст. 1. т. 8. ЗКП

ОПТУЖБА НИЈЕ ПРЕКОРАЧЕНА АКО СЕ ЊОМЕ СТАВЉА НА ТЕРЕТ КРИВИЧНО ДЕЛО ТЕШКЕ КРАЂЕ ИЗ чл. 204. ст. 1. т. 1. КЗ (САВЛАЂИВАЊЕ ВЕЋИХ ПРЕПРЕКА), А ИЗРЕКОМ ПРЕСУДЕ ОКРИВЉЕНИ БУДЕ ОГЛАШЕН КРИВИМ ЗБОГ КРИВИЧНОГ ДЕЛА ТЕШКЕ КРАЂЕ ИЗ чл. 204. ст. 1 т. 3. КЗ (КРАЂА НА НАРОЧИТО ДРЗАК НАЧИН).

(Пресуда Основног суда у Чачку 802/10 од 21. марта 2011. и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж 2659/11 од 22. децембра 2011.)

ИЗВРШНА ИСПРАВА И ЗАКАЗИВАЊЕ РОЧИШТА – чл. 18. ЗАКОНА О ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ

АКО СЕ ТРАЖИ ИЗВРШЕЊЕ НА ОСНОВУ СУДСКОГ ПОРАВНАЊА У ПОГЛЕДУ ИСПЛАТЕ ДУГОВАНИХ НОВЧАНИХ ИЗНОСА, ТРЕБА ЗАКАЗАТИ РОЧИШТЕ СХОДНО чл. 18. ЗАКОНА О ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ И УТВРДИТИ ДА ЛИ ЈЕ РОК ЗА ИСПУЊЕЊЕ ОБАВЕЗА БИТАН СASTOЈАК УГОВОРА.

Из образложења:

Првостепени суд полази од извршне исправе – судског поравнања П број... и наводи да је ст. 2. поравнања обавезан извршни дужник да извршном повериоцу а по основу наведеном у ст. 1. поравнања исплати износ од... у две рате тако што ће прву рату платити најкасније до... а другу рату најкасније до... на руке повериоца а у ст. 3. поравнања је одлучено да уколико извршни дужник не испуни своју обавезу наведену у ст. 2, извршни поверилац постаје власник – сувласник непокретности из ст. 1. изреке поравнања, чиме одредба ст. 2. изреке поравнања не производи правно дејство почев од 1. јануара 2010. па у будуће (као датума када је требало да се исплати друга рата).

На основу овога првостепени суд је закључио да је ст. 3. изреке поравнања стављан ван снаге ст. 2. изреке поравнања и да исти не производи правно дејство почев од 1. јануара 2010, па како из предлога за извршење јасно произилази да извршни дужник није испунио своје обавезе у складу са ст. 2. изреке поравнања, произилази да ст. 2. на дан подношења предлога за извршење не производи правно дејство услед чега поверилац нема извршну исправу на основу које може тражити извршење, па због тога се изреком ожалбене пресуде одбија предлог за извршење као неоснован.

Стога је потребно да у поновном поступку првостепени суд сходно чл. 18. Закона о извршном поступку закаже рочиште и узме изјаву од странака, па да тек потом оцени да ли је у конкретном случају рок из ст. 3. поравнања које су странке закључиле, битан елеменат уговора или не, која су права повериоца у конкретном случају односно од каквог је значаја чињеница да поверилац у овој правној ствари без обзира на протек рока захтева испуњење уговора.

(Решење Основног суда у Чачку И број 732/11 од 5. маја 2011. и решење Вишег суда у Чачку Гж 457/11 од 8. јуна 2011.)

БИТНА ПОВРЕДА ОДРЕДАБА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА ИЗ чл. 368. ст. 1. т. 10. ЗКП

Из образложења:

Неосновани су жалбени наводи браниоца окривљене којима оспорава првостепену пресуду због битне повреде одредаба кривичног поступка из чл. 368. ст. 1. т. 10. ЗКП, јер по оцени овога суда, пресуда се не заснива на доказу на коме се пресуда по одредбама ЗКП не може заснивати. У вези са овом повредом, у жалби браниоца окривљене се истиче да се првостепена пресуда заснива на одбрани окривљене изнетој приликом саслушања у својству осумњичене у полицијској управи, по-

том код истражног судије и на главном претресу, а да је приликом саслушања исте поступљено супротно одредби чл. 4. ЗКП јер у записницима није констатовано упозорење окривљеној да све што изјави може бити употребљено против ње као доказ, па износи мишљење да је првостепени суд био у обавези да применом одредби чл. 337. ст. 3. и чл. 178. ЗКП донесе решење о издвајању записника са одбраном окривљене.

Жалбени наводи су неосновани.

Приликом саслушања осумњичене у полицијској управи, а на записнику... уз присуство браниоца стоји констатација да је осумњичена поучена о својим правима у поступку, то подразумева и поуку у смислу чл. 4. ст. 2. т. 2. ЗКП, па мањкавост констатације на записнику приликом првог саслушања осумњичене у том делу не доводи у питање валидност одбране окривљене саслушане у својству осумњичене с обзиром да је иста саслушана пред истражним судијом којом приликом је изјавила да остаје при својој одбрани коју је дала у полицијској управи уз присуство браниоца по службеној дужности.

(Пресуда Основног суда у Чачку К 555/10 од 31. августа 2011. и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж 5300/11 од 19. јануара 2012.)

КРИВИЧНО ДЕЛО УТАЈЕ ИЗ чл. 207. ст. 5. У ВЕЗИ СА ст. 1. КЗ

АКО ОКРИВЉЕНА ИСКОРИСТИ ЗА СЕБЕ НОВАЦ КОЈИ ЈЕ ГРЕШКОМ УПЛАЋЕН НА ЊЕН ТЕКУЋИ РАЧУН, ИЗВРШИЛА ЈЕ КРИВИЧНО ДЕЛО УТАЈЕ ИЗ чл. 207. ст. 5. У ВЕЗИ СА ст. 1. КЗ.

Из образложења:

Из списка произилази да је наведену новчану суму од... окривљена подигла са текућег рачуна а који новац је очигледно, сходно резултату доказног поступка, грешком уплаћен на њен текући рачун, који новац је дакле присвојен, исто је противправно с обзиром да је до тог новца као туђе покретне ствари дошла случајно, а при томе је знала да новац није њен и да је грешком уплаћен на њен текући рачун, па је у свему поступала умишљајно.

За постојање предметног кривичног дела није од значаја позивање окривљене у жалби да је незапослена, да нема могућности да врати новац, да би то могла да учини тек када се запосли будући да те околности могу бити од значаја само код одлуке о кривичној санкцији.

(Пресуда Основног суда у Чачку К 357/11 од 14. октобра 2011. и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж 237/11 од 20. јануара 2012.)

**КРИВИЧНО ДЕЛО ТЕШКО ДЕЛО
ПРОТИВ БЕЗБЕДНОСТИ ЈАВНОГ САОБРАЋАЈА
ИЗ чл. 201. ст. 3. У ВЕЗИ СА чл. 195. ст. 3. А У ВЕЗИ СА ст. 1. КЗРС**

И ПУТНИК У ВОЗИЛУ ЈЕ УЧЕСНИК У САОБРАЋАЈУ У СИТУАЦИЈИ КАДА СА СВОГ ЗАДЊЕГ СЕДИШТА ОТВОРИ ВРАТА НА ВОЗИЛУ, А НА ЊИХ НАЛЕТИ ОШТЕЋЕНА НА БИЦИКЛУ, КОЈА УСЛЕД ПАДА ЗАДОБИЈЕ ТЕШКЕ ТЕЛЕСНЕ ПОВРЕДЕ ТЕ ЈЕ ИЗВРШИЛА КРИВИЧНО ДЕЛО ТЕШКО ДЕЛО ПРОТИВ БЕЗБЕДНОСТИ ЈАВНОГ САОБРАЋАЈА, ИЗ чл. 201. ст. 3. У ВЕЗИ СА чл. 195. ст. 3. А У ВЕЗИ СА ст. 1. КЗРС.

Из образложења:

Из списка произилази да је окривљена критичном приликом седела у путничком возилу иза возача, једног тренутка је отворила своја врата, а на која је на бициклу налетела оштећена, а која је услед пада задобила тешке телесне повреде.

Неосновано се у жалби наводи да окривљена није могла да изврши предметно кривично дело, јер као путник нема својство учесника у саобраћају, с обзиром да је такав навод у супротности са суштином Закона о безбедности саобраћаја који прописује да је учесник у саобраћају лице које на било који начин учествује у саобраћају, а то значи да је у овом случају и окривљена као путник у саобраћају била учесник у саобраћају и да је била у обавези сходно чл. 73. цитираног Закона да при изласку из возила се увери да ли тиме не омета кретање других учесника у саобраћају, па како тако није учинила и услед њене радње је дошло до угрожавања јавног саобраћаја и до наступања тешких телесних повреда другог учесника, то је окривљена извршила кривично дело тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из чл. 201. ст. 3. у вези чл. 195. ст. 3. у вези ст. 1. КЗРС.

(Пресуда Основног суда у Чачку К 607/11 од 25. октобра 2011. и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж 292/12 од 25. јануара 2012.)

**ОПАСНА СТВАР И НАКНАДА ШТЕТЕ
– чл. 170. ЗАКОНА О ОБЛИГАЦИОНИМ ОДНОСИМА**

КУПЉЕНИ ОРМАН ЗВАНИ „ЦИПЕЛАРНИК” КАДА СЕ ПРИЧВРСТИ УЗА ЗИД А ПО УПУТСТВУ ЗА МОНТИРАЊЕ НИЈЕ ОПАСНА СТВАР СХОДНО чл. 170. ЗОО.

Из образложења:

Из списка произилази да је законски заступник малолетне тужиље код туженика купио орман – ципеларник, да су га монтирали радници ту-

женика у кући тужилаца, да су мајци малолетног тужиоца предали упутство за монтирање и пренели да мора да се причврсти уза зид, а потом су га родитељи малолетне тужиље поставили у спаваћу собу, а након тога преместили у дечију собу, али без причвршћивања уза зид, где је критичном приликом орман пао и повредио малолетног тужиоца.

Тужбени захтев законског заступника малолетног тужиоца за исплату накнаде штете је неоснован.

Правилно првостепени суд закључује на основу исказа сведока да су законски заступници малолетне тужиље закључили да тај комад купљеног намештаја није стабилан у спаваћој соби, где су га првобитно били сместили, што значи да су исти били свесни чињенице да тако постављен комад намештаја није стабилан и да може представљати опасност, али су и поред тога занемарили ту чињеницу и одмах га преместили у дечију собу, иако су имали могућност да о тој чињеници обавесте продавца, да позову продавца – туженика да прегледа ствар и да захтевају од туженика да недостатак, уколико су то сматрали недостатком, отклони и преда им другу ствар, али како то нису учинили то је искључиво њихова кривица што је малолетни тужилац претрпео штету како је то првостепени суд правилно закључио.

Стога правилно првостепени суд налази да на страни туженог нема одговорности за третирање спорног комада намештаја у опасну ствар нити одговорност туженог предузећа у смислу чл. 170. ЗОО за штету коју радник у раду или у вези са радом проузрокује трећем лицу, јер је изведеним доказима утврђено да су радници туженог у датим околностима поступали како је требало, а законски заступници малолетног тужиоца су сами захтевали да купљени намештај се постави где су они одредили, али без причвршћивања уза зид.

(Пресуда Основног суда у Чачку П 3313/10 од 9. септембра 2011. и пресуда Вишег суда у Чачку Гж 11/12 од 10. јануара 2012.)

ПРЕДЛОГ ЗА ПОНАВЉАЊЕ ПАРНИЧНОГ ПОСТУПКА – чл. 421. т. 9. ЗПП И БЛАГОВРЕМЕННОСТ

РОК ЗА ПОДНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА ЗА ПОНАВЉАЊЕ ПРАВНОСНАЖНО ОКОНЧАНОГ ПАРНИЧНОГ ПОСТУПКА СЕ ИМА РАЧУНАТИ ОД МОМЕНТА КАДА ЈЕ СТРАНКА МОГЛА ИЗНЕТИ НОВЕ ОКОЛНОСТИ, А НЕ ОД МОМЕНТА КАДА ЈЕ НОВИ ДОКАЗ ОБЕЗБЕЂЕН.

Из образложења:

Из образложења оспореног решења, а којим је одбачен предлог за понављање поступка као неблаговремен, произилази да је пресудом тога

суда... одбијен тужбени захтев тужилаца за поништај одлуке туженог о додели наведеног стана на коришћење умешачу... Пресуда је постала правноснажна 12. маја 2005. године, ревизија тужилаца је одбијена као неоснована пресудом Врховног суда Србије Рев..., а Републички јавни тужилац по предлогу тужилаца није поднео захтев за заштиту законитости.

Тужиоци су поднели предлог за понављање поступка 20. априла 2007. у коме је наведено да је туженик у стечају решењем Трговинског суда... од 19. јуна 2002. године, па према чл. 63. ЗПП за поступање је надлежан Трговински суд у Чачку због чега су и пресуде у поменутој парници донете од стране ненадлежног суда. Истакнуто је да је тужилачка страна за ову околност сазнала 28. марта 2007. када је примила тужбу за исељење а од Трговинског суда у Чачку П...

Првостепени суд цени да су тужиоци за чињеницу да је над тужеником отворен стечај сигурно сазнали најкасније на рочишту од 17. септембра 2002. на коме се за туженог јавио стечајни управник, када су тужиоци били заступани од стране пуномоћника, па како је предлог за понављање поступка поднет 20. априла 2007, то је исти неблагоприятен.

(Решење Основног суда у Чачку П 1044/10 од 22. јула 2011. и решење Вишег суда у Чачку Гж 930/11 од 25. јануара 2012.)

Приредио
Драган У. Калаба,
заменик вишег јавног тужиоца у Чачку

**SA SEDNICE UPRAVNOG ODBORA
održane 29. 06. 2012. godine**

1. KOVAČ ALEKSANDAR (JMBG:3105983800014), diplomirani pravnik, rođen 31. 05. 1983. godine UPISUJE SE 29. 06. 2012. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Petra Drapšina 48.

2. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika KOVAČ ALEKSANDAR, advokatski pripravnik kod Gucunja dr Jovana, advokata u Novom Sadu, sa danom 28. 06. 2012. godine zbog upisa u Imenik advokata ove Komore.

3. POPOVIĆ MILENKO (JMBG:0811982110023), diplomirani pravnik, rođen 08. 11. 1982. godine UPISUJE SE 29. 06. 2012. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Đakona Avakuma 29a.

4. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika KOVAČ ALEKSANDAR, advokatski pripravnik kod Grče Vladislave, advokata u Temerinu, sa danom 28. 06. 2012. godine zbog upisa u Imenik advokata ove Komore.

5. TODORESKOV MILENKO (JMBG:2302984850038), diplomirani pravnik, rođen 23. 02. 1984. godine UPISUJE SE 29. 06. 2012. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Danila Kiša 36, stan 40.

6. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika TODORESKOV MILENKO, advokatski pripravnik kod Marić Rajka, advokata u Novom Sadu, sa danom 28. 06. 2012. godine zbog upisa u Imenik advokata ove Komore.

7. KOLARIĆ NEMANJA (JMBG:1410980710324), diplomirani pravnik, rođen 14. 10. 1980. godine UPISUJE SE 29. 06. 2012. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Indiji, Cara Dušana 27.

8. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika KOLARIĆ NEMANJA, advokatski pripravnik kod Stanić Dejana, advokata u Staroj Pazovi, sa danom 28. 06. 2012. godine zbog upisa u Imenik advokata ove Komore.

9. JASIKA DRAGAN (JMBG:0212985800070), diplomirani pravnik, rođen 02. 12. 1985. godine UPISUJE SE 29. 06. 2012. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Indiji, Kralja Petra Prvog 10.

10. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika JASIKA DRAGAN, advokatski pripravnik kod Jasika mr Nikole, advokata u Indiji, sa danom 28. 06. 2012. godine zbog upisa u Imenik advokata ove Komore.

11. RANISAVLJEVIĆ TIJANA (JMBG:2806983885103), diplomirani pravnik, rođena 28. 06. 1983. godine UPISUJE SE 29. 06. 2012. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Indiji, Novosadska 21, lokal 6.

12. GOVORČIN MARKO (JMBG:0604985800084), diplomirani pravnik, rođen 06. 04. 1985. godine UPISUJE SE 29. 06. 2012. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Bačkom Petrovcu, Maršala Tita 20.

13. KEREŠI KRISTIJAN (JMBG:0610976850036), diplomirani pravnik, rođen 06. 10. 1976. godine UPISUJE SE 29. 06. 2012. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Zrenjaninu, Kralja Aleksandra Prvog Karadorđevića 2/IX.

14. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ŽIVKOV MIA, rođena 05. 10. 1988. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Stevanić Nikole, advokata u Novom Sadu, dana 29. 06. 2012. godine, u trajanju od dve godine.

15. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MARINKOV MILANA, rođena 29. 10. 1985. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Vicković mr Tanje, advokata u Novom Sadu, dana 29. 06. 2012. godine, u trajanju od dve godine.

16. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu VUKOJE SVETLANA, rođena 01. 02. 1988. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Materić Jovanke, advokata u Novom Sadu, dana 29. 06. 2012. godine, u trajanju od dve godine.

17. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu DURLEVIĆ MILJANA, rođena 18. 03. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Beronja Božidara, advokata u Novom Sadu, dana 29. 06. 2012. godine, u trajanju od dve godine.

18. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu RADUMILO IRENA, rođena 01. 01. 1988. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Kozomara Milane, advokata u Novom Sadu, dana 29. 06. 2012. godine, u trajanju od dve godine.

19. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu JANJIĆ MINA, rođena 26. 11. 1988. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Đuran Milić Emine, advokata u Novom Sadu, dana 29. 06. 2012. godine, u trajanju od dve godine.

20. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MALINOVIĆ MARIJA, rođena 26. 11. 1978. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Zečević Nenada, advokata u Novom Sadu, dana 29. 06. 2012. godine, u trajanju od dve godine.

21. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu BAJIN JELENA, rođena 23. 11. 1984. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Šunjka Tomislava, advokata u Novom Sadu, dana 29. 06. 2012. godine, u trajanju od dve godine.

22. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu RAKOČEVIĆ NENAD, rođen 17. 11. 1988. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Etinski Biljane, advokata u Novom Sadu, dana 29. 06. 2012. godine, u trajanju od dve godine.

23. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ČELEKETIĆ RADOVAN, rođen 02. 04. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Čeleketić Veljka, advokata u Novom Sadu, dana 29. 06. 2012. godine, u trajanju od dve godine.

24. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu BUJAK IGOR, rođen 20. 02. 1981. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Radukin Milana, advokata u Novom Sadu, dana 29. 06. 2012. godine, u trajanju od dve godine.

25. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu GOŠEVSKI VLADAN, rođen 13. 05. 1985. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Marić Rajka, advokata u Novom Sadu, dana 29. 06. 2012. godine, u trajanju od dve godine.

26. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ĐURĐEVIĆ IRENA, rođena 21. 02. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Đurđević Ilije, advokata u Vršcu, dana 29. 06. 2012. godine, u trajanju od dve godine.

27. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MALBAŠA RADE, rođen 30. 10. 1985. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Vučković Marije, advokata u Somboru, dana 29. 06. 2012. godine, u trajanju od dve godine.

28. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu BIRČAKOVIĆ JELENA, rođena 08. 09. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Birčaković Stjepana, advokata u Zrenjaninu, dana 29. 06. 2012. godine, u trajanju od dve godine.

29. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu OVUKA NATAŠA, rođena 25. 09. 1981. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Malić Nikole, advokata u Indiji, dana 29. 06. 2012. godine, u trajanju od dve godine.

30. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine MAKSIMOVIĆ NENAD, advokat u Novom Sadu sa danom 02. 07. 2012. godine, radi preseljenja advokatske kancelarije na teritoriju Advokatske komore Zaječara.

31. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine KOSTIĆ TIJANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Brkić Nebojše, advokata u Novom Sadu, sa danom 15. 06. 2012. godine.

32. UZIMA SE NA ZNANJE da MATIĆ BILJANI, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta, od 18. 06. 2012. do 17. 06. 2013. godine.

– Kežić Ljiljana, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

33. UZIMA SE NA ZNANJE da PEJOVIĆ MIRI, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta, od 30. 06. 2012. do 30. 06. 2013. godine.

– Mudrinić Dejan, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

34. UZIMA SE NA ZNANJE da KOVAČEVIĆ ALEKSANDRI, advokatu u Zrenjaninu, privremeno prestaje pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta, od 14. 06. 2012. do 13. 06. 2013. godine.

– Milićev Živkica, advokat u Zrenjaninu, određuje se za privremenog zamenika.

35. UZIMA SE NA ZNANJE da PERIĆ MARINI, advokatskom pripravniku u Novom Sadu, privremeno prestaje advokatsko-pripravnička vežba zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta, od 13. 06. 2012. do 12. 06. 2013. godine.

36. UZIMA SE NA ZNANJE da MOMČILOVIĆ NIKOLI, advokatu u Futogu, privremeno prestaje pravo na bavljenje advokaturom zbog bolesti, počev od 25. 04. 2012. godine.

– Guzina Milorad, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

37. UZIMA SE NA ZNANJE da DANGUBIĆ BRANISLAVU, advokatu u Vršcu, privremeno prestaje pravo na bavljenje advokaturom zbog izbora za zamenika predsednika Skupštine opštine Vršac, počev od 29. 05. 2012. godine, dok traje ova funkcija.

– Pavkov Živa, advokat u Vršcu, određuje se za privremenog zamenika.

38. UZIMA SE NA ZNANJE da GOJKOVIĆ MAJI, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na bavljenje advokaturom zbog izbora za narodnog poslanika u Narodnoj skupštini RS, počev od 05. 06. 2012. godine, dok traje poslanički mandat.

– Gojković Dragan, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

39. UZIMA SE NA ZNANJE da NAZARČIĆ STEVICI, advokatu u Vršcu, privremeno prestaje pravo na bavljenje advokaturom zbog izbora za narodnog poslanika u Skupštini AP Vojvodine, počev od 22. 06. 2012. godine, dok traje poslanički mandat.

– Ružić Gradimir, advokat u Vršcu, određuje se za privremenog zamenika.

40. UZIMA SE NA ZNANJE da je VUJOVIĆ MIRNA, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom dana 01. 07. 2012. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva.

– Bjelica Bogdan, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

41. UZIMA SE NA ZNANJE da je KUJUNDŽIĆ MILENKA, advokat u Subotici, nastavila sa radom dana 19. 06. 2012. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog stručnog usavršavanja u inostranstvu.

– Radojčić Radmila, advokat u Subotici, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

42. UZIMA SE NA ZNANJE da je JOJIĆ PETAR, advokat u Pančevu, nastavio sa radom dana 01. 06. 2012. godine, nakon što mu je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog vršenja funkcije narodnog poslanika u Narodnoj Skupštini RS.

– Vojnov Sava, advokat u Pančevu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

43. UZIMA SE NA ZNANJE da je Popović Jelena, advokat u Novom Sadu, promenila prezime, koje sada glasi Rajačić.

44. UZIMA SE NA ZNANJE da je Sladojević Simonida, advokat u Novom Sadu, promenila prezime, koje sada glasi Sladojević-Stanimirović.

45. UZIMA SE NA ZNANJE da je Trajković Vanja, advokatski pripravnik u Novom Sadu, promenila prezime, koje sada glasi Gavrančić.

46. UZIMA SE NA ZNANJE da je Lukić Marina, advokatski pripravnik u Novom Sadu, promenila prezime, koje sada glasi Perić.

47. UZIMA SE NA ZNANJE da je MIĆIĆ JELENA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Stevanić Nikole, advokata u Novom Sadu dana 31. 05. 2012. godine, te da istu nastavlja kod Đurđević Vladimira, advokata u Novom Sadu dana 01. 06. 2012. godine.

48. UZIMA SE NA ZNANJE da je Hodžić Majda, advokat u Novom Sadu, prome- nila prezime, koje sada glasi Božić.

49. UZIMA SE NA ZNANJE da je ŠINŽAR MIODRAG, advokat u Vršcu, preselio sedište svoje advokatske kancelarije u Belu Crkvu, Žarka Zrenjanina 34, počev od 01. 08. 2012. godine.

50. UZIMA SE NA ZNANJE da je ĐUKIĆ ALEKSANDAR, advokat u Novom Sa- du, preselio sedište svoje advokatske kancelarije u Petrovaradin, Bukovački put 68, počev od 01. 06. 2012. godine.

51. UZIMA SE NA ZNANJE da je ŠKORIĆ ČEDOMIR, advokat u Petrovaradinu, preselio sedište svoje advokatske kancelarije u Novi Sad, Vojvodanska 2, stan 92, počev od 31. 05. 2012. godine.

52. UZIMA SE NA ZNANJE da je RATKOVIĆ VLATKO, advokat u Novom Sadu, preselio sedište svoje advokatske kancelarije u Rumu, Glavna 176, počev od 01. 07. 2012. godine.

53. UZIMA SE NA ZNANJE da je GLUMAC NATAŠA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Danila Kiša 15/II/14, počev od 26. 06. 2012. godine.

54. UZIMA SE NA ZNANJE da je KRALJ BILJANA, advokat u Novom Sadu, pre- selila svoju advokatsku kancelariju na adresu Radnička 30, počev od 01. 07. 2012. godine.

55. UZIMA SE NA ZNANJE da je GRUJIĆ MAJA, advokat u Novom Sadu, prese- lila svoju advokatsku kancelariju na adresu Miše Dimitrijevića 5, počev od 01. 06. 2012. godine.

56. UZIMA SE NA ZNANJE da je KALMAN ŠTANJO, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Miše Dimitrijevića 5, počev od 01. 06. 2012. godine.

57. UZIMA SE NA ZNANJE da je MADIĆ OLIVER, advokat u Novom Sadu, pre- selio svoju advokatsku kancelariju na adresu Danila Kiša 15/II/14, počev od 26. 06. 2012. godine.

58. UZIMA SE NA ZNANJE da je MAKLJENOVIĆ GORAN, advokat u Zrenja- ninu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar Milutina Milankovića bb, lokal 13, počev od 01. 06. 2012. godine.

59. UZIMA SE NA ZNANJE da je LONČARSKI SRĐAN, advokat u Zrenjaninu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar Milutina Milankovića bb, lokal 13, počev od 01. 06. 2012. godine.

60. UZIMA SE NA ZNANJE da je TERZIĆ MIROSLAV, advokat u Horgošu, pre- selio svoju advokatsku kancelariju na adresu Adi Endrea 2, počev od 01. 06. 2012. godine.

61. UZIMA SE NA ZNANJE da je TRAJČEVSKI SRĐAN, advokat u Somboru, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Beogradska 7, počev od 01. 06. 2012. godine.

62. UZIMA SE NA ZNANJE da je DŽELETOVIĆ ŠERBEČIĆ OLGA, advokat u Subotici, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Vase Stajića 12, počev od 28. 05. 2012. godine.

Upravni odbor

Уређивачки одбор *Гласника* моли сараднике да текстове за објављивање достављају уз уважавање следећих сугестија:

- примерак рада доставити одштампан и потписан;
- по могућности, доставити рад и електронском поштом (*panonija@eunet.rs*) или на дискети;
- фусноте писати у дну одговарајуће странице;
- у библиографским подацима за књиге уз уобичајене податке обавезно навести и издавача;
- уз чланке доставити резиме и кључне речи;
- пожељно је доставити и превод резимеа на енглески, немачки или француски језик.

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Излази 12 пута годишње
у месечним свескама.

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине.
Годишња претплата: за земљу 10.000,00 дин.,
за иностранство 110 евра.
(Текући рачун број 340-1482-43 са назнаком „за Гласник“)

Овај број је закључен 30. јуна 2012. године.

Тираж: 2.000 примерака

Према мишљењу Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01-412/91-01
од 11. априла 1991. године на ову публикацију плаћа се
основни порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1.
алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Компјутерски слог: *Тајјана Божић*, Нови Сад

Штампа: OFFSET PRINT, Нови Сад
2012.